

KLÍČ KE CVIČENÍM Z UČEBNICE ČÍTANKA 6

Zvoní

1. Jaké názvy byste dali „prázdninovým předmětům“?

Řešení: Např. skákání, utíkání, házení šipek, lezení po stromech, plavání, zkouška odvahy, pohyb v lese ...

2. Zopakujte si, co víte o literatuře. Řekněte, k jakému literárnímu druhu ukázka patří.

Řešení: Rozlišujeme tři základní literární druhy: 1. poezii (básně), 2. prózu, 3. drama (divadelní hry). Ukázka patří k poezii.

3. Jak se odborně nazývá shoda nebo podobnost hlásek na konci veršů?

Řešení: Rým.

4. Vyhleďte takové shodné skupiny hlásek v básni Miloše Kratochvíla.

Řešení: začalo / zůstalo, předměty / do věty, vyniká / utíká, po stromech / druhý břeh, nebojí / o chvoji, nezkouší / Jarouši.

5. Kolik má tato báseň slok?

Řešení: Tři sloky.

Hodina literární výchovy

1. Který učenec byl ve středověku upálen za tvrzení, že se Země otáčí kolem Slunce? Který učenec stejné tvrzení raději odvolal?

Řešení: Giordano [džordáno] Bruno. Galileo Galilei.

2. Přečtete část textu, která se vám zdá být humorná.

Řešení: Např. Ono každý hrdinství má své hranice a můj otec Bedřich dokonce cynicky soudí, že každý hrdinství je limitovaný výší platu. Máma pak často namítá, že on si může dovolit být hrdinou v jednom kuse, jelikož limit jeho platu je velice nízko...

3. Jak rozumíte větě „Někdy ať děláte, co děláte, stejně nic nenaděláte“?

Řešení: Např. člověk se může snažit, jak chce, ale nic nezmění.

1. Co asi Bohoušek ve svém výkladu básně pochopil špatně?

Řešení: O bombě se pravděpodobně v básni vůbec nemluví.

MeDo Při řešení otázky vycházíme pouze z textu ukázky.

2. Jak se jmenuje učitel literatury a jaká je jeho přezdívka?

Řešení: Hamáček. Hamajda.

3. Vysvětlete význam slov racionální a argumenty. Potom zopakujte Mirkovy racionální argumenty.

Řešení: Racionální – založený na rozumu, rozumem pochopitelný, rozumový; argument – důvod, důkaz, logický výrok k odůvodnění tvrzení; Dneska tesaři stavějí lešení už jen v národních písničkách. Všechny montážní firmy mají lešení z trubkových konstrukcí a ze dřeva jsou snad jediné podlažky.

1. Jak se jmenuje chlapec, který je vypravěčem příběhu?

Řešení: Bořík.

2. Víte, jak se jmenují jeho tři nejlepší kamarádi?

Řešení: Aleš, Mirek a Čenda.

MeDo Pro správnou odpověď je třeba pracovat s celou knihou, případně dohledat informaci na internetu. Z ukázky nelze odpověď zjistit.

3. Charakterizujte Bohouška.

Řešení: Např. snaživý, šplhoun, šprt, chce vypadat chytře, úhlavní nepřítel Boříkovy party...

První školní den

1. Charakterizujte sourozence Herdmanovy.

Řešení: Např. ty nejuděšnější děti, co se kdy na světě narodily. Všichni lhali, kouřili doutníky, zapalovali, co se dalo, mlátili menší děti, kleli, a když se jim nechťelo, nešli jednoduše do školy. A když do školy šli, stejně se nic nenaučili.

2. Co všechno dokážete říct o dítěti, které příběh vypráví?

Řešení: Např. je to děvče, docela se těší do školy, její mladší bratr se jmenuje Charli [Čarlí], ve škole se nechce bavit s Imogene [imodžin]...

3. Souhlasíte s Imogeniným názorem, že je lepší psát o zvířatech než psát o lidech? Uvádějte argumenty pro i proti.

MeDo Nejprve budeme společně diskutovat o tématu a na tabuli napíšeme klady a zápory psaní o zvířatech a psaní o lidech. Následně můžeme dát hlasovat. Jiná varianta plnění úkolu je, že rozdělíme třídu na dvě poloviny, jedna polovina bud obhajovat názor, že psaní o lidech je jednodušší, druhá pak názor, že jednodušší je psát o zvířatech. Žáci mohou diskutovat a dělat si poznámky o tom, k čemu dospěli. Proběhne veřejná obhajoba a následná diskuse. Na závěr vyjádří jednotliví žáci svůj skutečný názor, tedy názor bez ohledu na to, do jaké skupiny byli přiřazeni.

4. Vysvětlete, v čem spočíval celoroční úkol žáků.

Řešení: Žáci mají přemýšlet o tom, jakou poklonu by mohli složit každému ze svých spolužáků. Na konci roku si vylosují konkrétního spolužáka a vymyslí co nejvíce poklon právě pro něj.

5. Hádejte, co mohla mít Imogene v krabici.

Řešení: Např. myš, křečka, hraboše, krysu, potkana...

6. Sedněte si do kruhu a řekněte o každém spolužákovi něco hezkého.

MeDo Posadíme se náhodně do kruhu a každý z žáků řekne nějakou poklonu spolužákovi po své pravici. Následně směr otočíme.

Zrození Xaveria

1. Název ukázky zní tajemně. Objasněte, co se za ním skrývá.

Řešení: V ukázce se vysvětluje, že Xaverius je pseudonym, který si zvolila sama vypravěčka a kterým podepisuje svoje kresbičky.

2. Čím Karlička na první pohled upoutala své spolužáky?

Řešení: Svým vzhledem.

3. Které Bedřišičiny reakce a která její slova hodnotíte jako rozumná?

MeDo Nejprve si každý promyslíme, které reakce a která Bedřišičina slova v textu nás zaujala. Následně můžeme zahájit diskusi a zjistit, v čem se shodujeme a v čem naopak rozcházíme.

4. Poznali jste, kdo z jejich spolužáků se zachoval nevhodně?

Řešení: Zlatuna.

5. Přečtete, co říká tatínek o Bedřišičiných vlasech, a řekněte, jak se toto slovní spojení nazývá.

Řešení: Vlasy jsou jak špatně osekane došky. Přirovnání.

6. Víte, co znamená slovo došek? Své tvrzení ověřte ve Slovníku spisovné češtiny.

Řešení: Upravená malá otýpka slámy, užívaná jako střešní krytina lidových staveb.

Září

1. Vysvětlete význam slova potměšile a nahraďte ho slovem podobného významu.

Řešení: Neupřímně, tajně, za zády, se zlým úmyslem. Poťouchle, úskočně, zálučně, lstivě.

2. Co vedlo autora k tomu, že září označil jako potměšilé?

Řešení: Začíná škola, kam se mu moc nechce, a on na to není připraven.

3. Vymýšlejte další rýmy se slovem v domě.

Řešení: Např. skromně, ohromně, pro mě, do mě, kromě, drobně...

Píseň o slabikáři

1. **Jak se jmenoval malíř, který ilustroval Slabikář, na nějž básník vzpomíná?**

Řešení: Mikoláš Aleš.

2. **Která lidová písnička a dětská říkanka jsou v básni uvedeny? Proč je básník zmiňuje?**

Řešení: Skákal pes přes oves, Foukej, foukej větříčku. Jsou to vzpomínky na dětství.

3. **Vyjádřete vlastními slovy, na co všechno Jaroslav Seifert v básni vzpomíná.**

Řešení: Např. na svůj první školní den, na svoji maminku, na starý slabikář s obrázky Mikoláše Alše, na dětská říkadla a písničky...

4. **Přečtete si, čím se vyznačují lyrické básně. Potom zdůvodněte, proč je „Píseň o slabikáři“ básní lyrickou.**

Řešení: Nemají děj, nemají konkrétní příběh. Básník v nich píše o svých pocitech, vzpomínkách, dojmech nebo přáních. Píše o tom, co cítí, tedy o svých citech. Báseň „píseň o slabikáři“ je dokladem výše uvedeného.

5. **Jaký pocit ve vás báseň vyvolává? Proč?**

MeDo Zkusíme si ještě jednou přečíst tuto básničku každý sám. Zapamatujeme si místa, která na nás zapůsobila, a zamyslíme se nad tím, jaký pocit v nás vyvolávají.

MPV VV – Vytvořte ilustraci k básni, ze které bude jasné, jaké místo na vás nejvíce zapůsobilo.

Dobry den, tesí me, ja jsem Zari

1. **Vysvětlete, proč se latinsky měsíc září nazývá September.**

Řešení: Znamená to sedmý, neboť staří Římané počítali nový rok od března.

2. **Jak se září řekne v angličtině a jak v němčině?**

Řešení: Anglicky i německy – september.

3. **Řekněte vlastními slovy, jak se vyvinulo české slovo září.**

Řešení: Během září začínají jeleni, daňci a srnci hledat partnerku. Vydávají u toho troubení, čemuž se říká ržou, nebo zařou. Z toho vzniklo slovo září.

4. **Na papír nebo do sešitu запиšte, které stěhovavé ptáky znáte.**

Řešení: Např. vlaštovka obecná, jiříčka obecná, holub hřivnáč, skřivan polní, drozd zpěvný, dudek chokolatý, kachna divoká, volavka popelavá, husa polní...

MPV PŘ – Rozdělte se do trojic. Každá si trojice vybere tři ptáky, zjistí o nich co nejvíce informací z odborných publikací nebo z internetu. Následně sehraje krátkou scénku, ve které tito tři ptáci konverzují o tom, jak se chystají na odlet do teplých krajín. Použijte v dialogu informace, které jste o ptácích zjistili.

5. **Vysvětlete, co si představujete pod slovním spojením „pavučinové rogaló“.**

Řešení: Je to vlákno pavučiny, na kterém létají pavoučci a přemísťují se tak z místa na místo.

6. **Řekněte, co jsou lidové pranostiky, a vyhledejte je v textu.**

Řešení: Lidové pořekadlo vyjadřující meteorologické pozorování a předpověď počasí nebo další přírodní události. Teplé září – ovoce i vínu se daří. Panny Marie narození – vlaštoviček rozloučení. Svatý Václav tady – sklízí hady.

Uč., str. 16–25 | 2. NEKONEČNÝ VESMÍR

Na počátku byl velký třesk

1. **Vysvětlete, co je galaxie.**

Řešení: Gravitačně vázaný systém hvězd, hvězdných zbytků, mezihvězdné hmoty, kosmického prachu a temné hmoty.

2. **Jak se říká knihám, které přispívají k poučení čtenáře a informují ho o výsledcích vědeckých výzkumů?**

Řešení: Populárně-naučné knihy. Např. encyklopedie, populárně naučné publikace, učebnice...

3. **Velké množství této literatury je určeno také dětem. Víte, jak s ní pracovat? Poradíme vám: a) pozorně**

čtete, b) vypisujte si důležitá fakta, abyste je mohli použít v jiných předmětech a také abyste si neustále zvyšovali svoje IQ.

MeDo Vypůjčíme si ze školní nebo městské knihovny nějaké encyklopedie, případně si přineseme encyklopedii z domu a ukážeme si práci s nimi v praxi.

UČEBNICE

str. 17

Chválím Tě, Země má

1. Vyhledejte v básni rýmy.

Řešení: Země má – zelená, mráz – nás, oblaků – zázraků, sníh – nebesích, planetou – zametou, rostlínám – dej i nám, pít – klid.

2. Určete, zda se jedná o báseň lyrickou, epickou nebo lyricko-epickou.

Řešení: Lyrická.

3. Řekněte, proč je země „bárka zázraků“.

Řešení: Např. země je loď, protože pluje vesmírem, a dějí se na ní všechny zázraky přírody, proto je plná zázraků.

4. Všimněte si, že autor mluví o Zemi s počátečním Z. Víte, v jakém významu slova se tento způsob psaní používá? Pokud ne, vyhledejte ve Slovníku spisovné češtiny.

Řešení: Význam slova je planeta Země, neboli Zeměkoule, nikoli země jako půda, podlaha nebo stát.

5. Vyhledejte v básni, jak autor oslovuje Zemi. Jaké věcné chyby se při oslovení dopustil?

Řešení: Hvězdo má, bárko zázraků. Země je planeta, nikoli hvězda.

UČEBNICE

str. 18

Zeměkoule

1. Víte, co jsou oběžnice?

Řešení: Takové těleso, které obíhá kolem slunce.

2. Kdo je mulat? Jsou jen mulati, nebo i mulatky?

Řešení: Míšenec – potomek bělocha a černocho. Ano, samozřejmě existují také mulatky.

3. Na mapě světa si ukažte rovník a poledníky.

MPV Z – Na globusu, případně na mapě světa vyhledejte poledníky, rovnoběžky a ukažte si rovník. Společně si vysvětlete, jaký je mezi nimi rozdíl a co se podle nich udává.

DNP Geocaching. Geocaching je hra na pomezí sportu a turistiky, která spočívá v použití navigačního systému GPS při hledání skryté schránky nazývané cache (v češtině psáno i keš), o níž jsou známy její zeměpisné souřadnice. Zjistěte, zda se ve vašem okolí nachází taková schránka, jaké má souřadnice a vydejte se objevovat.

UČEBNICE

str. 19

Žhavé Slunce

1. Jaký má Slunce význam pro život na Zemi?

Řešení: Energie vysílaná Sluncem ohřívá povrch naší planety, uvádí do pohybu vítr, vlny i mořské proudy, působí změny počasí i koloběh vody. Sluneční světlo umožňuje fotosyntézu rostlin – zajišťuje potravu a kyslík, na nichž rostliny závisejí.

2. Bylo by možné přistát na Slunci a prozkoumat je?

Řešení: Nebylo. Slunce je tak horké, že špendlíková hlavička, která by se rozžhavlila v jeho středu, by vyzařovala tolik tepelné energie, že by to stačilo k zabití člověka vzdáleného 160 km.

3. Na obloze můžeme někdy pozorovat zajímavý úkaz týkající se Slunce. O jaký úkaz se jedná?

Řešení: Zatmění slunce.

4. Řekněte, která informace je pro vás nová a poučná.

MeDo Ještě jednou si pozorně přečtete text a vypíšeme si z něj vše, co jsme ještě nevěděli. Společně si pak můžeme porovnat výsledky a doplnit informace.

UČEBNICE

str. 20–21

Skvrny na Měsíci

1. Koho označujeme jako rivaly?

Řešení: Soupeře.

2. Kdo byli podle legendy dva rivalové? Řekněte příčinu jejich soupeření.

Řešení: Slunce a Měsíc. Měsíci neměl dostatek světla, cítil se osamělý a začal slunci závidět.

3. Kdo podle této legendy způsobil nevráživost Slunce a Měsíce?

Řešení: Bůh Veľe.

UČEBNICE

str. 21

Měsíc

1. Básním souhrnně říkáme p..... (doplňte).

Řešení: Poezie

2. Vysvětlete, jak rozumíte 3. a 4. sloce básně.

Řešení: Měsíc tzv. ubývá, neboli couvá.

3. Má tato báseň děj? Jestliže má, vypravujte ho. Jestliže nemá, o čem tedy báseň je?

Řešení: Tato báseň je lyrická, nemá děj. Popisuje různé fáze Měsíce, to jak vypadá a jak se chová.

4. Podle toho, zda básně mají, nebo nemají děj, je rozdělujeme na (doplňte).

Řešení: Epické a lyrické.

5. Na této básni dokažte, že rozumíte pojům sloka (strofa), verš, rým.

Řešení: Tato báseň má 6 slok a v každé z nich jsou 4 verše (jeden řádek básně). Rým je zvuková shoda na konci veršů (např. nahatý – hlavatý).

6. Zopakujte si, co je personifikace. Vyhledejte příklady personifikace v básni.

Řešení: Personifikace je přenos vlastností a jednání živých bytostí a osob na věci a abstraktní pojmy, na přírodní jevy, rostliny, živočichy. Např. měsíc slézá do rybníků, leze po žebříku, chodí po horách, zhubl a tuze trpí...

UČEBNICE

str. 22

Newton a jablko

1. Popište, na základě čeho Newton objevil gravitační teorii.

Řešení: Newton seděl pod jabloní a pozoroval jablka. Přišel na to, že jablka nepadají dolů proto, že sama chtějí, jak tvrdil Aristoteles, ale proto, že je k Zemi přitahuje neviditelná síla.

2. Co například Newtonova teorie vysvětlila?

Řešení: Proč Měsíc obíhá kolem Země, proč se Země otáčí kolem Slunce, proč jsou tato tělesa kulatá.

Vesmírná známost

1. Vyhledejte v básni personifikaci.

Řešení: Hvězda mrká, je krátkozraká, svádí mě a láká, žárlí.

2. Proč se básníkovi zdá, že na něho hvězda „mrká“?

Řešení: Protože bliká.

UČEBNICE

str. 23

Velká Medvědice (Velký vůz)

1. Vysvětlete, co je souhvězdí.

Řešení: Obrazec, který vytvářejí hvězdy na noční obloze.

2. Jaký je rozdíl mezi Velkým vozem a Velkou medvědicí?

Řešení: Velká medvědice je rozšířené souhvězdí Velkého vozu.

3. Jak najdete na obloze hvězdu Polárku a čím je tato hvězda zvláštní?

Řešení: Nejprve musíte najít Velký vůz. Pokud prodloužíte zadní nápravu vozu pětkrát, narazíte na Polárku. V jakékoli době je Polárka vždy na jednom místě, nikam se nepřesunuje a všechny hvězdy se točí kolem ní. Lze podle ní určit směr na sever.

UČEBNICE

str. 24–25

Tati, jak se jmenuje tamhleta hvězda?

1. Kdo mezi sebou uvedený dialog vede?

Řešení: Dcera a otec.

2. Přečtěte část dialogu ve dvojicích. Dávejte si přitom záležet na hereckém projevu.

MeDo Rozdělíme se do dvojic a rozfázujeme dialog tak, aby každá dvojice měla svoji část. Poté si

necháme čas na pročetí a nazkoušení konkrétní části. Dvojice předvedou svůj dialog přesně podle logiky textu. Dáváme si záležet na hereckém projevu.

3. **Co je ve skutečnosti hvězda, která svítí v noci jako první na obloze? Kterými dvěma názvy ji označujeme a proč?**

Řešení: Je to planeta Venuše. Označujeme ji Večernice, protože je vidět první na večerní obloze, a zároveň také Jitřenka, neboť poslední zapadá.

4. **Zopakujte si ze zeměpisu: Součástí kterých souhvězdí jsou Velký a Malý vůz?**

Řešení: Velká medvědice a Malá medvědice.

5. **Která další souhvězdí znáte?**

Řešení: Např. Orion, Cassiopeia, Rak, Beran, Labuť, Býk, Drak, Perseus, Lyra, Andromeda...

MPV VV – Vyberte si jedno souhvězdí, najděte jeho obrázek (jak jsou rozloženy hvězdy tohoto souhvězdí na obloze) a pokuste se domalovat to, co v představách našich předků souhvězdí zobrazovalo.

DNP Exkurze do hvězdárny. Uspořádejte exkurzi nebo výlet do hvězdárny či planetária. Napište krátké pojednání o tom, jak návštěva probíhala a co nového jste se dozvěděli.

6. **Řekněte, která kniha pojednává o stvoření světa Bohem a o následných událostech podle křesťanského učení.**

Řešení: Bible.

7. **Ví někdo z vás, kdo byl Tycho de Brahe?**

Řešení: Dánský astronom, astrolog a alchymista.

Uč., str. 26–33 | 3. UFO MEZI NÁMI?

UČEBNICE

str. 26–27

Ufo, nebo jen záblesk letadla?

1. **Naučte se anglická slova, jejichž zkrácením vzniklo zkratkové slovo UFO. Zkoušejte je říct sami bez nahlížení do čítanky.**

Řešení: Unidentified [anidentyfaɪd] Flying [flaɪɪŋ] Object [abdʒɪkt].

2. **Jaký názor na existenci živých bytostí na jiné planetě máte vy? Hlasujte: Kdo věří v existenci života na jiných planetách? Kdo nevěří? Porovnejte, který názor převládá.**

MeDo Nejprve si každý sám promyslí argumenty pro podpoření svého názoru. Následně se rozdělíme do trojic a uspořádáme diskusi v těchto skupinách. Měli bychom se ve trojici shodnout na jednom názoru. Představíme svoje argumenty celé třídě a diskutujeme společně. Argumenty, na kterých jsme se shodli, napíšeme na tabuli.

MPV VV – Vytvořte planetu podle vlastního návrhu. Můžete využít jakoukoli výtvarnou techniku. Mělo by být zřetelné, zda je na planetě voda, jaká barva převládá a proč, kdo na planetě žije, jaké rostliny se zde vyskytují.

UČEBNICE

str. 27

Kdo z vás viděl film E. T. Mimozemšťan nebo jiný film žánru sci-fi? Vyprávějte, co vás na něm zaujalo.

MeDo Zjistíme, zda někdo ve třídě viděl film E. T. Mimozemšťan. Požádáme ho, aby zbytku třídy vyprávěl, o čem film je. Poté si zkusme všichni společně říci, jak podle nás E. T. vypadá, čím se živí, jak přicestoval na naši planetu atd.

UČEBNICE

str. 28–29

E. T. Mimozemšťan

1. **Najděte různé názvy, které autor pro mimozemšťana užívá.**

Řešení: Mimozemšťan, obluda, návštěvník z vesmíru, starý poutník vesmírem.

2. **Určíte na základě textu, jaké bylo poslání mimozemšťana na naší planetě?**

Řešení: E. T. byl vědec, výzkumník, botanik – jeho posláním byl výzkum naší planety.

3. **Popište způsob, jakým návštěvník z vesmíru zklidnil vrčícího psa.**

Řešení: Vytvořil iluzi velké světelné kosti, která svítila a vydávala ječivý zvuk.

4. **Zkuste vysvětlit nebo ve slovníku vyhledejte význam slova *specializovaný*.**

Řešení: Zaměřený na určitý úsek činnosti, odborně zaměřený.

Neuvěřitelné září aneb tajný deník Tomáše S.

1. Jak se jmenuje chlapec, který si píše deník? Dovtípili jste se, jak se jmenuje teta jeho spolužáka a jak vedoucí skautského oddílu?

Řešení: Tomáš. Daniela a Tarzan.

2. Najděte v textu místa, kde se dozvídáme, jak mimozemšťané vypadali.

Řešení: Jeho tmavé oči doslova zářily v bílém průhledném obličejí s úzkými, skoro neznatelnými rty.; mohlo jich být vlastně nekonečně mnoho, jejich černé šikmé lesklé oči prosvítaly skrz bílé průhledné pláště; malí průsvitní drobečci; jejich úzké průhledné tlapky.

3. Řekněte, proč Atar po některých otázkách zesmutněl.

Řešení: Protože nerozuměl, na co se ho ptají.

4. V čem se mimozemšťané z příběhu liší od těch, kteří jsou obvykle zobrazováni v literatuře a filmech žánru sci-fi?

Řešení: Nechtějí vyhubit lidstvo a zabrat naši planetu.

Ufoni

1. Vysvětlete, proč „ufoni“ z básně rychle odletěli z naší Země zpět na svoji planetu.

Řešení: Protože se jim lidé směli, nebo se jich báli a obojí je neslušné.

2. Vyjádřete jinými slovy slovní spojení vlídný kavalír.

Řešení: Milí gentlemani [džentlmeni], ušlechtilí muži.

3. Řekněte svůj odhad, ve kterém roce si bude moct rodina zaletět na dovolenou na některou z planet nebo na Měsíc. Svůj odhad si запиšte a zapamatujte si ho. Třeba se takových výletů na Měsíc nebo na Mars jednou dožijete a bude zajímavé porovnat svůj odhad se skutečností.

DNP Sbalený kufr. Rozdělte se do skupin – vesmírných výprav (skupiny očísľujte nebo označte písmeny). Každá výprava dostane zavazadlo (kufr batoh, tašku), které bude označeno číslem (písmenem) výpravy. Dále vymyslí, na kterou planetu poletí – co se na této planetě nachází, jaké jsou na ní životní podmínky, co tam roste, jaká zvířata tam mohou potkat, co se tam jí, jak se chovají domorodí obyvatelé atd. Následně planetu představí ostatním výpravám, které bedlivě poslouchají a dělají si poznámky. Nyní pomůžeme svým kolegům, vesmírným cestovatelům sbalit kufr – do každého zavazadla, které nepatří naší skupině dáme tři věci, o kterých si myslíme, že budou na planetě, kterou výprava hodlá navštívit naprosto nezbytné. (Př.: Na planetě, na kterou se kolegové chystají se všichni zdraví tak, že na sebe stříknou vodu – do kufru tedy přibalíme kapesníky atd.). Každá skupina vezme svoje zavazadlo, vybalí věci a pokusí se přijít na souvislost mezi charakteristikou planety a sbalenými věcmi.

Uč., str. 34–42 | 4. SVĚT PŘED MILIONY LET

Stvoření světa podle Bible

1. Vytvořte osnovu tohoto vyprávění. Každý bod osnovy bude jeden ze sedmi dnů.

Řešení: 1) Nebe, země, světlo, tma; 2) Oddělení vod od země; 3) Rostliny; 4) Slunce a Měsíce, noc a den; 5) Obydlení moří a vzduchu; 6) Suchozemská zvířata a člověk; 7) Odpočinek.

2. Z jakého slova vzniklo slovo *neděle*? Proč asi naši předkové dbali na to, aby v neděli nikdo nepracoval?

Řešení: Neděle od slovesa nedělat. Sedmý den Bůh odpočíval, proto ani člověk by neměl pracovat.

Když velcí byli malí – Charles Darwin

1. Vyjmenujte ty vlastnosti malého Charlese Darwina, které považujete za nejdůležitější pro jeho kariéru vědce.

Řešení: Byl vášnivým sběratelem kamenů, brouků a poštovních známek, rád si vymýšlel, chtěl všemu porozumět, všemu přijít na kloub.

2. Čím se Charles Darwin proslavil?

Řešení: Svojí teorií o vývoji života (evoluční teorie)

3. Kdo byli podle Bible Adam a Eva?

Řešení: První lidé.

UČEBNICE

str. 38–39

Z moře na pevninu

1. **Myslíte, že mimozemšťan Mika před svým příletem o Zemi něco věděl? Zkuste odhadnout, proč Mika Zemi navštívil.**

Řešení: Pravděpodobně nevěděl nic, nebo jen velmi málo informací.

MeDo Zkusme se zamyslet nad tím, co vedlo Miku k návštěvě Země. Svoje nápady a názory si запиšte (fantazii se meze nekladou) a diskutujte o nich. Následně si přečtete knihu Haló! Je tu někdo? a porovnejte vaše názory s příběhem.

2. **Která Mikova otázka udělala na Jáchyma dojem?**

Řešení: Zdali také lidé pochází z moře.

3. **O jakého vyhynulého plaze se Mika zajímal?**

Řešení: O dinosaura.

4. **Pochopil Mika z Jáchymova výkladu vývoj života na Zemi? Co Mikovi pomáhalo zapamatovat si vyprávění?**

Řešení: Ano. Roztahování prstů na ruku.

UČEBNICE

str. 40–41

Setkání s Tyrannosaurom

1. **Řekněte, co na základě textu víte o místě, kde se příběh odehrává. Co je Explorer? (Srovnejte s anglickým slovesem *explore* – zkoumat, prozkoumat.)**

Řešení: Explorer je vozidlo, kterým se hlavní hrdinové vydávají na průzkum.

2. **Najděte v úryvku místo s nejnapínavějším dějem.**

Řešení: Např. nyní viděli, jak se křoviska vlevo kymácejí a ohýbají a ocas zmizel. Protože tyrannosaurus, uvědomil si Thorne, se vracel...

3. **Na obdobné téma byl natočen i světoznámý film. Jak se jmenuje?**

Řešení: Jurský park a jeho pokračování.

4. **Pokud máte na výběr, dáváte přednost knize, nebo filmovému zpracování knihy? Proč?**

MeDo Pojdme nejprve diskutovat o tom, jaké klady a zápory mají knihy a jaké filmy. Na základě diskuse zformulujeme svůj vlastní názor na knihy a jejich filmová zpracování.

5. **Máte představu o tom, jak natáčení filmu o pravěkých zvířatech probíhá? Jak filmaři řeší fakt, že hlavní představitelé už vyhynuli?**

MeDo Vyhledejme si společně pomocí internetu informace o filmu Jurský park a o tom, jak se natáčel. Diskutujme o tom, co jsme se dozvěděli.

UČEBNICE

str. 42

Nejstarší predátor druhohor, Tyrannosaurus Rex, se jen ploužil

1. **Jistě jste objevili zásadní rozpor mezi tím, co se o tyrannosaurom říká v předchozí ukázce a co v tomto článku. Ke kterému názoru se přikloníte? Hlasujte.**

MeDo Nejprve si znovu přečteme obě ukázky a zjistíme, v čem se informace o tyrannosaurom liší. Následně diskutujme o tom, co se nám zdá pravděpodobnější. Odpovědi vždy zdůvodníme.

2. **Která z informací podle vás nejvíc podporuje novou teorii o tyrannosaurom?**

Řešení: Informace o jeho velikosti a váze. Jeho svaly nemohly vyvinout takovou rychlost, která je mu připisována.

Uč., str. 43–55 | 5. NAŠI PRAPŘEDCI

UČEBNICE

str. 43

Lovci mamutů

1. **Zopakujte si, v jakém období žili na našem území lovci mamutů.**

Řešení: Na konci poslední doby ledové, mladší paleolit (zhruba před 20 000 – 30 000 lety).

2. Víte z hodin dějepisu, jakým způsobem podle posledních vědeckých poznatků pravěcí lovci mamuty lovili? Pokud ne, vyhledejte v učebnici Dějepis 6.

Řešení: Archeologové se přiklánějí k názoru, že si lovci vyhlédli mládě nebo slabší kus, který od stáda odehnali, nejlépe k okraji vyvýšeniny. Odtud zvíře spadlo a lovci je pak utloukli.

UČEBNICE

str. 44–47

U pravěkých lovců

1. Vysvětlete význam slovního spojení *šamanský rituál*.

Řešení: Čarovný obřad, který provádí šaman–kouzelník kmene.

2. Po přečtení ukázky si text zakryjte a pomocí obrázku vlastními slovy převyprávějte, jak rituál probíhal. (Popište Flamovo oblečení, jeho pohyby, umístění sošky mamuta, činnost přihlížejících lovců apod.)

MeDo Nejprve v ukázce vyhledáme pasáž, která popisuje šamanský rituál. Následně zavřeme knihu a zkusíme si vzpomenout na co nejvíce detailů celého obřadu. Pokusíme se tuto pasáž co nejvěrněji převyprávět.

UČEBNICE

str. 47

1. Vysvětlete, co byl *pazourek*. Na základě textu uveďte další zbraně, které pravěcí lovci používali.

Řešení: tvrdá odrůda křemene; luky, šípy a oštěpy.

2. Rozhodněte na základě článku, co je pravda:

a) Mladší chlapci osekávali pazourky rychle, netrpělivě a s rozmrzelostí.

Řešení: Ano

b) Starší lovci cvičili chlapce na budoucí lovce a bojovníky.

Řešení: Ano

c) Pravěcí lovci dosud nikdy nelovili nosorožce.

Řešení: Ne

3. Vysvětlete, proč nebylo zvykem, aby samotní dva lovci útočili na nosorožčí mládě, které bylo u samice.

Řešení: Samice své mládě brání a je velmi nebezpečná.

4. Kdo nad samicí nosorožce vyzrál? Popište, jakým způsobem se mu to podařilo.

Řešení: Fan. Ležel na větvi vysoko nad zemí, a když šlo mládě kolem, vrazil mu do těla oštěp.

5. Chtěli byste žít v období pravěku? Uvádějte pro a proti, diskutujte.

Řešení: Nejprve si společně pojdme zhodnotit všechna pro a proti života v pravěku. Argumenty, na kterých se shodneme napíšeme na tabuli. Poté si prohlédneme, zda je více argumentů pro a nebo argumentů proti.

MPV D – Vyhledejte v učebnici dějepisu informace o životě pravěkých lidí a porovnejte je s ukázkou v čítance. V čem se shodují a v čem naopak liší?

MPV OV – Na základě ukázky se zamysleme nad tím, jak fungovala společnost v době lovců mamutů, jak byla rozdělena, kdo měl v tlupě (kmeni) jakou funkci, a pokusme se o srovnání se společností současnou. Zkusme si vyrobit potřebné pomůcky (malá soška mamuta, pruh kůže, maska mamuta, bílá barva na ruce) a uspořádat šamanský rituál ve třídě nebo v přírodě. Dopředu určíme, kdo bude šaman a kdo přihlížející lovci.

MPV VV – Pokusme se vytvořit nástěnné malby z období lovců mamutů. Použijme především přírodní materiál. Varianta – nachází-li se v našem okolí v přírodě příhodné místo (skály, kameny), můžeme vytvořit nástěnné malby přímo na ně. Použijeme materiál, který nijak neuškodí životnímu prostředí.

DNP Exkurze. Jeďte na exkurzi do Paláce Anthropos v Brně, kde je stálá expozice věnovaná pravěku a životu lovců mamutů. Další návrhy na exkurzi: Dolní Věstonice (Věk lovců mamutů), Archeopark Pavlov...

UČEBNICE

str. 48

Neandrtálec, vzestup a pád jednoho svalovce

1. Vysvětlete, jak vznikl název *Homo neanderthalensis* neboli *neandrtálec*.

Řešení: Název vznikl podle místa nálezu (Neandertal (v českém překladu Neandrovo údolí) je nevelké údolí říčky Düffel v německém spolkovém státě Severní Porýní-Vestfálsko.)

2. Podle čeho vědci soudí, že došlo ke křížení neandrtálců s předky moderního člověka?

Řešení: Podle kosterních nálezů.

3. Kolik přibližně let před naším letopočtem neandrtálci vyhynuli? Víme proč?

Řešení: Přibližně před 25 000 lety.

Jak vznikla řeč

1. **Báseň vám napověděla, z jakého slovního druhu se pravděpodobně začala postupně vyvíjet lidská řeč. Uvádějte příklady těchto prvních slov.**

Řešení: Citoslovce – brr, ňam, jéje, auau, hele.

2. **Najděte v básni přirovnání. Vysvětlete, na základě jaké podobnosti vzniklo.**

Řešení: Mlčeli jak zařezaní – je-li někdo zařezán, tedy zaříznut, nemůže mluvit.

3. **Co dělali první lidé, když mlčeli? A co tehdy, když začínali mluvit? Má to nějakou souvislost se vznikem řeči? Nahlas přečtete odpovídající sloky básně.**

Řešení: Jenom se dívali. Začali být aktivní. Bylo třeba pojmenovat některé činnosti nebo předměty. A pak on lezl na habr / a zatřásl se brr. // A pak vybral vejce vran / a jen mlaskl ňam. / A pak našel oheň, který hřeje, / a podivil se jéje. / A chtěl ho v hrsti přinést, / auau sykl bolestí. / A pak ona křikla hele!, / neboť uviděla sele. // I poznali, že ani slov se nebojí / ta pusa, která pije nebo jí. / Hned spustili pele mele, / jéje, ňam, brr a hele.

Bronzový poklad

1. **Dokážete odhadnout, čím se zabývali ptáčníci? Hodně vám napoví archaické (zastaralé) slovo *čižba*. Jde o lov ptáků do ok, sítí nebo pastí, které se namazaly lepem.**

Řešení: Lovením ptáků.

2. **Jaké byly výhody a nevýhody bronzových nástrojů?**

Řešení: Byly krásné na pohled a kvalitnější než kamenné zbraně, slitiny kovů jsou tvrdší. Nevýhodou bylo, že bronz byl drahý a mohl si ho dovolit jen někdo.

1. **Ukázka napovídá, jaká byla podoba prvního písma. O jeho vývoji se dočtete na str. 68. (zde je chyba – odpovídající text je až na str. 72)**

Řešení: První písmo bylo obrázkové.

2. **Dovtipili jste se, co obsahoval Sigúlfův poklad?**

Řešení: Bronzové předměty (jehlice a náramek).

3. **Co myslíte, podařilo se ho Skrčkoví najít? Odpověď najdete v knize „Bronzový poklad“.**

Řešení: Zkusme vymyslet několik možných pokračování a zakončení příběhu nastíněného v ukázce. Přečteme si následně knihu a porovnejme se skutečným koncem.

4. **Uspořádejte ve třídě výstavku děl Eduarda Štorcha a Josefa Augusty. Prohlédněte si ilustrace těchto knih a zopakujte si, co víte o jejich autorovi (viz str. 36 – opět nesouhlasí strana – ilustrace jsou na str. 43).**

Řešení: Zdeněk Burian – český malíř a ilustrátor dobrodružných knih. Proslul zejména svými paleontologickými rekonstrukcemi společně s profesorem Josefem Augustou.

Praprázdny

1. **Kdo byl nejmladším členem „tlupy“? Jakou civilizační vymoženost, kterou pravěcí lidé nemohli znát, měl jeden ze členů tlupy s sebou?**

Řešení: Kník. Brýle.

2. **Popište způsob přípravy masa před pečením na ohni. Myslíte, že by vám chutnalo?**

Řešení: Maso se naklepávalo dubovými polínky a solilo popelem smíchaným se solí. Peklo se napíchnuté na klacíky nad ohněm.

DNP Na ohništi. Najděte ve svém okolí místo, kde se smí rozdělovat oheň a podle postupu uvedeného v ukázce si zkuste připravit maso jako pravěcí lidé. S sebou si raději vezměte také špekáčky, chleba a hořčici.

1. **Proč nemohl Luky vymodelovat sošku z hmoty stejného složení jako pravěcí lovci?**

Řešení: Protože neměl potřebný materiál – drcenou mamutovinu.

2. **Vysvětlete slovní spojení *ideál krásy*.**

Řešení: To, jak si v určité době lidé představovali, že by měla vypadat krásná žena/muž. Ideál krásy se mění.

3. Řekněte, co je náplní práce archeologů.

Řešení: Archeolog je osoba provádějící vědecký výzkum týkající se lidské minulosti na základě pozůstatků z minulých období a ochrana těchto pozůstatků.

UČEBNICE

str. 55

Pračlověci

1. Řekněte, čím se liší báseň od prózy.

Řešení: Báseň je na rozdíl od prózy psána ve verších, které se většinou rýmují.

2. Co víte o Věstonické venuši?

Řešení: Je to keramická soška nahé ženy vyrobená z pálené hlíny pocházející z mladého paleolitu. Její vznik je datován do období 29 000–25 000 let př. n. l. Tato figurka (spolu s několika dalšími z okolních lokalit) je nejstarší známá keramická soška na světě.

3. Řekněte vlastními slovy, čím se v básni liší pračlověk od dnešního člověka.

Řešení: Např. vlastně se neliší vůbec ničím. Současný člověk má pouze efektivnější metody, jak zabít jiného člověka, nežli je kyj.

4. Najděte verše, které se v básni opakují. Umíte vysvětlit proč?

Řešení: Pračlověci byli bestie, / nevytáhli paty bez kyje. Opakují se, aby více vynikla ironie a sarkasmus třetí sloky, kde se na počátku první dva verše mění – Dnes už dávno nejsme bestie, / my se obejdeme bez kyje.

5. Vysvětlíte význam slovního spojení společenský ruch.

Řešení: Zajímavosti, které se dějí ve společnosti (kultura, politika, společenské akce, drby, bulvár)

6. Přečtěte si, co je to ironie. Ve které strofě vyjádřil básník svůj ironický postoj? Proti komu je ironie namířená?

Řešení: Záměrné užití slov v opačném smyslu. Ve třetí sloce. Je namířen proti současné společnosti a proti krutosti a bojechtivosti, proti válčení a soupeření.

Uč., str. 56–61 | 6. POHÁDKY MÁ KAŽDÝ RÁD

UČEBNICE

str. 56–58

Jak psal pan hvězdička básně

1. Najděte v pohádce rysy typické pro tento žánr.

Řešení: Např. personifikace – pan Hvězdička je hvězda, která má svítit na nebi, socha mluví na pana Hvězdičku, mrak zůstane s pusou dokořán, mluví s panem Hvězdičkou...

2. Socha mluvila „řečí vázanou“. Řekněte, jestli to má nějakou souvislost s tím, koho socha představuje.

Řešení: Ano, socha představuje básníka Karla Hynka Máchu a řeč vázaná jsou verše.

3. Jak jste pochopili poslední radu, kterou dala socha panu Hvězdičkoví?

Řešení: Např. básník musí napsat mnoho veršů, aby se vypracoval, vyzkoušel si to a našel to, co bude znít opravdu dobře.

4. Kde přesně se v Praze proslulá socha K. H. Máchy nachází? (Text vám napoví.)

Řešení: Na Petříně.

5. Kdo z vás zná název nejznámějšího díla Karla Hynka Máchy? Pokud se někdo takový našel, bez problémů jistě zodpovíte otázku, proč se děj pohádky odehrává v květnu.

Řešení: Nejznámější dílo K. H. Máchy se jmenuje Máj, a proto se děj odehrává v květnu (v máji).

6. Vyhledejte v pohádce část, která dokazuje, že se pan Hvězdička umí chovat.

Řešení: Zvláště když potom ještě viděli, jak pan Hvězdička spěchá s kyticí čerstvých šeríků k soše na petřínské stráni a jak se jí přitom docela potichoučku vyznává: „Zbytečné jsou dlouhé věty, víc i za mne poví květy...“.

UČEBNICE

str. 59

Doslovná pohádka

Řekněte, v čem je pohádka nesmyslná. Vysvětlíte její název.

Řešení: V této pohádce se bere doslova rčení „vlez mi na záda“, proto si zvířata lezou na záda doopravdy. Z toho důvodu také název Doslovná pohádka.

Tatínek a nedělní vycházka

1. Popište svým spolužákům, jak trávíte volné dny se svojí rodinou. Snídáte společně?

MeDo Napišme si v pár bodech, jak vypadají volné dny s naší rodinou, a poté vyprávějme vše spolužákovi v lavici. Ten si zapamatuje, co jsme mu říkali, a pokusí se náš příběh převyprávět. Poté diskutujeme o tom, jak by měla vypadat ta nejlepší snídaně na světě (co by se mělo podávat, kdo by tam měl sedět, o čem by se mělo mluvit...) a napišme příběh o setkání u snídaně.

MPV VV – Zamysleme se nad tím, jak by měla vypadat vysněná snídaně na Měsíci, na Slunci, na dalších planetách naší sluneční soustavy, případně si můžeme vymyslet planetu / svět / krajinu svoji. Vypracujeme snídaňové menu a vytvoříme „model“ prostřeného stolu. Ideální techniky – malba temperou, keramika, pastel, papírmaš.

DNP Snídaně v trávě. S celou třídou se domluvíme na ranním setkání a snídání v přírodě (případně na hezkém místě v blízkosti školy, v parku...). Úkolem zúčastněných je přinést jakýkoli text, jehož tématem bude jídlo (může se jednat o beletrii, ale nemusí) a samozřejmě něco k snídání. Nejprve nasytíme ducha – přečteme si přinesené texty, poté nasytíme tělo – sníme, co jsme si přinesli.

2. Díváte se často na televizi? Baví vás sledovat reklamu? Řídíte se podle ní při nákupu různých věcí?

MeDo Formou diskuse zjišťujeme názory na dané otázky.

3. Vyberte ve třídě dva spolužáky – jeden bude zastáncem reklamy, druhý jejím odpůrcem. Společně posuďte jejich argumenty.

MeDo Vyberte ve třídě dva spolužáky – jeden bude zastáncem reklamy, druhý jejím odpůrcem. Společně posuďte jejich argumenty.

DNP Reklamní agentura. Vytvořte reklamy na následující produkty: čerstvý vzduch, chvilka pro sebe, výlet do přírody, den bez mobilních telefonů, ptačí zpěv, táborový oheň...

4. Myslíte, že maminka správně rozhodla, že všichni společně půjdou na výlet do přírody? Zdůvodněte svoji odpověď.

MeDo Formou diskuse zjišťujeme názory na rozhodnutí maminky.

Uč., str. 62–71 | 7. VÁNOČNÍ, SILVESTROVSKÉ A JINÉ ZIMNÍ RADOVÁNÍ

Na Martinských hodech

1. Dokážete spočítat, kolik lidí se sešlo na návštěvě u tety Alice?

Řešení: Teta Alice a její muž, vypravěčův táta, Vašek, Zdeněk a jejich tatínek, teta Marie, babička s dědečkem, malý Kája, hlavní hrdina a jeho sestra Žofie. Dohromady 12 lidí.

2. Čím se děti venku zabavily?

Řešení: Dělalí na dvoře klouzačku.

3. Co bylo důvodem klukovské rvačky?

Řešení: Posmívání se hlavnímu hrdinovi.

4. Jak rozumíte rčení, které je vytištěno kurzívou?

Řešení: Např. pokud na nás někdo agresivně zaútočí, neměli bychom agresivně reagovat. Na násilí by se nemělo odpovídat dalším násilím.

5. Vyberte slova, jejichž význam neznáte. Společně se vám je jistě podaří vysvětlit.

MeDo Přečteme si ještě jednou pozorně text a vypišme slova, která neznáme. Tento úkol můžeme řešit i ve skupinách, kdy každá dostane určitý počet slov, která je třeba vysvětlit, a s pomocí slovníku nebo internetu zjistí jejich význam. Další varianta je, že všichni zjišťujeme samostatně význam stejných slov a na závěr si porovnáme výsledky.

Zimní

1. Vyhledejte v básni metaforu.

Řešení: je to zástup kouzelníků.

2. Vyhledejte dva příklady zosobnění (personifikace).

Řešení: Haluz sténá, zahrada spí.

3. Vyhledejte rýmy. Dvojice rýmů zapište. Ke každé vymýšlejte další slova, která se s dvojicí slov rýmují.

Řešení: Po ránu / havranů; křiku / kouzelníků; sténá / zasněžená; ale ta / zakletá.

MeDo Rozdělíme se do 4 skupin. Každá skupina dostane přiděleno jedno dvojverší a snaží se vymyslet co nejvíce dalších rýmujících se veršů/slov. Varianta je, že všechny skupiny vymýšlí rýmy na všechny verše v básni a soutěží, kdo jich vymyslí více.

UČEBNICE

str. 65–67

Pekelná škola

1. Jaký byl vztah Jany a Tomáše?

Řešení: Jsou to sourozenci.

2. Řekněte, co je ořešák.

Řešení: Je to strom – ořech.

3. V pohádce je plno krásných přirovnání. Vypište všechna do sešitu a pak přečtete to, které se vám líbí nejvíc.

MeDo Ještě jednou si pozorně přečteme text a vypišeme si všechna přirovnání, která najdeme. Vybereme si to, které nás nejvíce zaujalo, a ostatním vysvětlíme, proč se nám líbí a případně vysvětlíme ostatním jeho význam.

4. Vyhledejte větu, kterou autor vyjadřuje, že je něčeho všude kolem moc. (Tato otázka je špatně formulovaná, z textu není patrné, která pasáž by to měla být. Doporučuji úplně vynechat, nebo změnit na popis prostředí.)

Řešení: Zdi byly červené a dveře černé, za oknem svítilo fialové slunce a na dvoře místo trávy všude jenom popel...

5. Která část pohádky vás nejvíc pobavila a která na vás naopak působí poeticky?

MeDo Ještě jednou si pozorně přečteme text a vybereme pasáž, která nás nejvíce pobavila, a pasáž, která nám připadala poetická. Svoji volbu zdůvodníme a diskutujeme se spolužáky nad pasážemi, které vybrali oni. Zjišťujeme tak, zdali jsme se shodli ve výběru, či nikoli.

6. Na konci pohádky došlo mezi Janou a Tomášem k nedorozumění. Jana dobře nepochopila, co Tomáš myslel větou „Leda když se ty podíváš do zrcadla“. Vysvětlíte, co tím myslel Tomáš a co Jana.

Řešení: Tomáš tím myslel, že Jana vypadá jako čert. Jana tím myslela to, že viděla skutečného čerta v zrcadle.

7. Který den je svátek sv. Mikuláše? A kdy chodí Mikuláš s čerty?

Řešení: Svátek svatého Mikuláše připadá na 6. 12., ale Mikuláš chodívá již 5. 12. večer.

UČEBNICE

str. 68

Co se doma chystá

1. Vyhledejte v básni rýmy.

Řešení: Chystá / tři sta; šnek / rozinek; peče / vleče; líně / v plastelíně / skříně; čárky / dárky; pro mě / v domě; po roce / Vánoce; tiše / piše.

2. Najděte v básni a) přirovnání, b) personifikaci, c) metaforu, d) nadsázku. Tyto básnické prostředky vysvětlíte.

Řešení: a) těsto jako bílý šnek; b) těsto poulí očka, den se vleče, den uvíz, mráz prstem piše; očka rozinek; d) nejmíň tři sta. Přirovnání – pojmenování na základě srovnání, podobnosti dvou subjektů; personifikace – přenos vlastností a jednání živých bytostí a osob na věci neživé; metafora – obrazné pojmenování na základě vnější podobnosti; nadsázka – zveličení, označuje záměrné přehánění skutečnosti.

3. Vyhledejte v básni prostředky dějové (epické) a prostředky lyrické.

Řešení: Např. děj – dívka se těší na Vánoce a sleduje, co se všechno doma připravuje (cukroví, dárky...), odpočítává dny, za chvíli budou Vánoce. Lyrické prostředky – metafora, přirovnání, personifikace, hyperbola, básnické přívlastky...

4. Co myslíte, je uvedená báseň lyrická, epická, nebo lyricko-epická?

Řešení: Je lyricko-epická.

UČEBNICE

str. 69

Vánoce

1. S jakými událostmi byly dny Vánoc spojeny už před naším letopočtem?

Řešení: S pohanskými svátky zimního slunovratu.

2. Proč neznáme datum přesného narození Ježíše Krista?

Řešení: V Bibli o něm není zmínka.

3. Jmenujte vánoční zvyky a tradice, které doma dodržujete.

MeDo Sepíšeme si vánoční zvyky a tradice, které doma dodržujeme, a porovnáme je se seznamem spolužáků. Udržujeme-li nějakou tradici, která ostatním není známá, vysvětlíme její význam a původ.

UČEBNICE

str. 70–71

Půlnoc opeřených aut

1. Kdo jsou hlavní hrdinky příběhu?

Řešení: Sestry Matylida a Apolenka.

2. Vyhledejte místo, kde se dozvíme, jestli se Apče a Tyldě Silvestr na vesnici líbil.

Řešení: Vesnice zářila desítkami světél a připomínala hvězdnou oblohu. Když ale Tylda zaklonila hlavu, bylo těch světél na nebi přece jenom víc. „No není to nádhera?“

3. Jasná noční obloha nad městem se od té na vesnici liší. Víte, v čem je rozdíl?

Řešení: Ve městě je více tzv. světelného znečištění neboli světelného smogu (rušivé světlo, které proniká do příbytků, oslňuje a osvětlení místa, kde to není žádoucí). V důsledku toho nejsou ve městě tak dobře vidět hvězdy.

4. Vyhledejte pěkné přirovnání týkající se noční vesnice.

Řešení: Vesnice zářila desítkami světél a připomínala hvězdnou oblohu.

5. Kdo z vás ví, čím se „bájný Pegas“ liší od běžného koně?

Řešení: Pegas měl křídla a uměl tedy létat.

6. Kdo se učí německy, určitě bude vědět, od kterého slova je odvozeno slovo *luftačky*.

Řešení: Die Luft – vzduch.

Uč., str. 72–81 | 8. A JE TU CIVILIZACE

UČEBNICE

str. 72–73

Starověké civilizace

1. Co znamená slovo *piktogram*?

Řešení: Jednoduché obrázky, kterými se zaznamenávaly předměty a jejich množství.

2. Vysvětlete, podle čeho poznáte, jakým směrem hieroglyfické písmo číst.

Řešení: Podle toho, kterým směrem hledí zvířata a osoby na obrázcích.

3. Kdo a na základě čeho hieroglyfy rozluštil?

Řešení: Jean-François Champollion [žan fransoa šempolion], podle kamenné desky, kterou vykopala v Egyptě Napoleonova armáda.

DNP Hieroglyfy. Nejprve zkusíme vyrobit vlastní papír. Pomůcky – novinový či letákový papír, který není voskovaný nebo křídový, velkou nádobu na rozmočení papíru, mixér, rovné síto houbičku, noviny na sušení. Den před plánovanou výrobou papíru papír natrháme na malé kousičky a vložíme do nádoby. K papíru přidáme tolik vody, aby byly ponořeny všechny kousky papíru. Směs necháme máčet do druhého dne. Z rozmočeného papíru musíme vytvořit těsto. Nejsnadnější způsob jak to udělat je rozmočený papír nalít do mixéru spolu s vodou v poměru 100g papírové suroviny na 10l vody. Směs rozmixujeme dohladka. Směs rozetřeme na síto, necháme vykapávat a houbičkou uhlazujeme a urychlujeme tak schnutí. Ve chvíli, kdy papír dostatečně zaschne, jde ze síta vyklopit, sundáme vrchní rám a místo něj na nový ještě vlhký papír položíme noviny a síto s novinami otočíme novinami dospod. Nový papír tak vyklopíme ze síta a necháme na novinách zaschnout. Schnutí můžeme urychlit na topení, pozor ale aby se papír nepokroutil. Musí být na tvrdé rovné podložce a zatížen další rovnou deskou. Na takto připravený papír malujeme hieroglyfickým písmem sdělení, které se týká života v Egyptě.

UČEBNICE

str. 74

Egyptské pyramidy

1. Jaký geometrický tvar mají pyramidy v Gíze? Jak se od nich liší pyramidy u Sakkary?

Řešení: Pyramidy v Gíze mají tvar jehlanu, pyramida u Sakkary je nepravidelná, stupňovitá.

2. Vyjmenujte tři nejznámější pyramidy v Gíze. Která z nich je největší?

Řešení: Cheopsova, Chafreova a Menkaureova. Největší je Cheopsova.

3. Z čeho jsou tyto pyramidy postaveny a v čem se nyní liší oproti původní podobě?

Řešení: Z velkých kamenných bloků nebo z cihel. Některé se rozpadají, jiné se úplně propadly do písku.

4. Kdo z vás viděl pyramidy na vlastní oči? Vyprávějte o tom spolužákům.

MeDo Nejprve zjistíme, zdali byl někdo ve třídě na dovolené v Egyptě a zda viděl pyramidy. Pokud ano, může si na toto téma připravit referát, prezentaci, nebo jen tak vyprávět spolužákům, jaké to bylo.

MPV M – Vytvořte si „rozloženou pyramidu – vypočítejte obsahy trojúhelníků i čtverců. Vystříhnete a složte si vlastní pyramidu. Matematické pyramidové příklady – já prostě matiku neumím, ale tady by se to **MPV** úplně nabízelo, takže kdyby to chtěl někdo dovymyslet... :D

UČEBNICE

str. 75

Balzamování

Vysvětlete, co je mumie. Kdo byl ve starověkém Egyptě balzamovač?

Řešení: Mrtvé tělo člověka nebo zvířete, které bylo zachováno buď přirozeně (mrazem, vysušením pískem apod.) nebo uměle (balzamováním). Balzamovač – člověk, který prováděl mumifikaci těla.

MPV CH – Zjistěte jakých chemických a přírodních látek nebo prostředků se využívalo k balzamování. Z čeho se vyráběly balzamovací oleje. Zjistěte, zda by bylo dnes možné vytvořit takovou balzamovací směs, nebo jestli by nám chyběly nějaké podstatné ingredience.

Mumie

1. Myslíte si, že v některé egyptské pyramidě dnes opravdu leží mumie?

MeDo Nejprve diskutujeme o tématu. Pokusme se dohledat na internetu nebo v odborných a populárně-naučných publikacích informace, které nám pomohou odpovědět na tuto otázku.

2. V básniče vyhledejte přirovnání.

Řešení: Vypadat jak Marie.

3. Proč dávali Egypťané do hrobek zemřelým i jídlo a pití, když mumie, jak říká báseň, „nejí a nepije“?

Řešení: Egypťané věřili, že duše zemřelého (zvaná ka) je samostatná, může se pohybovat po hrobce, jí a pije. Nemá-li co jíst a pít, bude nucena opustit hrobku, potulovat se po zemi a jíst odpadky a pít špinavou vodu.

MPV Dram – (Pomůcky – toaletní papír nebo obvazy dle potřeby). Rozdělíme se do několika skupin. Nejprve se pokusíme všichni pohybovat jako mumie. Máme při tom na mysli, že mumie je vysušená, polorozpadající se mrtvola. Následně se v rámci skupiny rozdělíme do dvojic – jeden představuje mumií a druhý její duši ka. První předehrává pohyby a různé činnosti a jeho duše po něm vše do detailu opakuje. Poté se vyměníme. V každé skupině určete jednoho spolužáka, který bude představovat mumií. Vytvořte mu masku (omotejte ho obvazy, atd.). Mumie se vrací na svět, aby nám předala důležitou zprávu. Zprávu společně vymyslíme a sepíšeme (fantazii se meze nekladou). Ostatní členové skupiny vytvoří pyramidu tak, že si stoupnou proti sobě a sepnou navzájem ruce nad hlavou. Mumie vylézá ze středu pyramidy a předává poselství. Na závěr diskutujeme o jednotlivých poselstvích.

UČEBNICE

str. 76–77

Sinuhet (životopis starý 4000 let)

1. Přečtete úryvek, z něhož je patrné, že Egypťané stavěli posmrtný život nad pozemský.

Řešení: Vždyť co je dočasný příbytek člověka na tomto světě, byť jakkoli krásný, proti jeho příbytku na věčnosti! Vždyť co je život člověka na tomto světě, byť jakkoli dlouhý, proti věčnému životu v Usirově říši!...

2. Jak se nazývala říše, do které se podle egyptského náboženství dostal duch mrtvých?

Řešení: Usirisova říše.

3. Jak mrtvé pro tento život zabezpečovali?

Řešení: Na stěnách byly obrazy všech jídel a nápojů, které si mohl Sinuhetův duch kdykoli oživit, aby netrpěl hladem a žízní.

UČEBNICE

str. 78

Všední den v říši faraonů

1. Po přečtení tohoto článku už víte, proč faraon v minulé ukázce přál Sinuhetovi, aby se dožil 110 let. Jaký však byl průměrný věk Egypťanů ve starověku?

Řešení: 30 let.

2. V čem si můžeme vzít ze starých Egyptanů příklad?

Řešení: Např. v tom, jak se starali o staré lidi a jakou úctu jim prokazovali.

3. Víte, jaký je dnes průměrný věk v České republice? Pokud nevíte, vyhledejte na internetu.

MeDo Dle statistik z roku 2016 je průměrný věk v ČR u mužů 76,2 a u žen 82. Porovnejme tuto informaci s informacemi na internetu.

MPV D – Vyhledejte si v učebnici dějepisu všechny informace o životě ve starém Egyptě a porovnejte je s tím, co jste se dozvěděli v předchozích textech.

DNP Všední den v říši faraonů. Rozdělte se do skupin. Každá skupina si připraví výjev z života starých Egyptanů. Jedna skupinka představuje dění na tržišti, jedna v paláci, jedna při stavbě pyramidy, jedna v chrámu... Může se jednat o živý obraz nebo o krátkou divadelní scénku.

UČEBNICE

str. 79–81

Věštění

1. Vysvětlete, co je to věšectví a co věštírna.

Řešení: Způsob předpovídání budoucnosti. Většinou se používali posvátní hadi, ptáci nebo ryby, věštilo se také z vnitřností mrtvého zvířete. Věštírna je posvátné místo, kde věštění probíhalo (jeskyně, sluje, chrámy).

2. Které další starověké země kromě Egypta mohla paní učitelka Grangerová ještě jmenovat? Proč byly věštkyňe váženými osobami?

Řešení: Řecko a Řím.

3. Myslíte si, že je jednoduché upadnout do transu, jak si to představovala April? Proč by to mohlo být nebezpečné?

MeDo Nejprve si vyhledáme informace o tom, co je to trans a jakým způsobem se do něj upadá. Následně diskutujeme na toto téma a zodpovíme tak otázky v zadání.

4. Vzpomenete si na jméno slovanské věštkyňe, která podle pověsti předpověděla, kde bude stát naše hlavní město?

Řešení: Libuše.

Uč., str. 82–89 | 9. MÁME RÁDI ZVÍŘATA

UČEBNICE

str. 82–83

Jonáš se seznamuje s čertem

1. Kdo je vypravěčem příběhu?

Řešení: Hlavní hrdinka, dvanáctiletá Radka.

2. Vysvětlete výrazy z textu: *rodeo*, *pévécé*.

Řešení: Rodeo – Původně termín pro shánění dobytka, jeho oběhnutí a sražení dohromady (dnes v angličtině round up) prováděné před značkováním. V dnešním slova smyslu začalo jako neformální soutěž mezi kovboji v krocení koní, chytání dobytka do lasa apod.; pévécé – lidový název pro polyvinylchlorid (PVC) – třetí nejpoužívanější plast na Zemi.

3. Kdo z vás četl knihu „Broučci“ spisovatele Jana Karafiáta? Vzpomenete si, kdo byla Janinka? Dokážete vysvětlit větu: „Oči mu svítily jako dvě svatojánské zelené Janinky“?

Řešení: Janinka – nejmoudřejší postavou, světluška, která se nevdala proto, že si o ni žádný brouček nepřišel říct. Oči mu svítily jako světlušky.

4. Četli jste nějakou knihu, jejímž námětem je vztah ke zvířeti?

MeDo Jsou-li v naší třídě někteří žáci, kteří četli knihu s tímto nebo podobným námětem, a požádáme je, aby nás s knihou stručně seznámili. Varianta – napíšeme si svůj vlastní příběh o vztahu zvíře, člověk. Do psaní se zapojí celá třída. Necháme po třídě putovat papír a každý napíše jednu větu příběhu. Výsledný text si přečteme.

UČEBNICE

str. 84

Dášeňka a Pudlenka

1. Jaké slovo podobného významu užil spisovatel místo slova *kočka*? Jak takové slovo nazýváme v odborné jazykovědné terminologii?

Řešení: Čiča. Slovo citově zabarvené.

2. **Vysvětlete, jak se k sobě pes a kočka chovali v autorově přítomnosti. Ve třídě hlasujte, zda se podle vašeho názoru chovali stejně, když spisovatel odešel.**

Řešení: Chovali se k sobě přívětivě, snášenlivě, tulili se k sobě.

MeDo Vyhledejme si, co znamená rčení „jsou jako pes a kočka“ a na základě zjištěné informace se pokuste určit, jak se k sobě chovali Dášeňka a Pudlenka, když jejich pán odešel.

UČEBNICE

str. 85

Čí oči

1. **Vyhledejte v básni rýmy. Rýmují se vždy jen dvojice veršů?**

Řešení: Oči / cí / kočičí; tlapky / drápky; myšku / pampelišku; chmýří / víří / míří / čtyři; očku / kočku; vločky / kočky; Ne, rýmuje se více než dvojice veršů.

2. **Je tato báseň lyrická, epická, nebo je to spíše „hra se slovy“?**

Řešení: Je to spíše hra se slovy.

3. **Vytvořte skupiny po 4 žácích. Vymýšlejte další rýmy se slovy *myšku – pampelišku*. Soutěžte, která skupina jich vymyslí nejvíc.**

MeDo Vytvořte skupiny po 4 žácích. Vymýšlejte další rýmy se slovy *myšku – pampelišku*. Soutěžte, která skupina jich vymyslí nejvíc.

UČEBNICE

str. 86–87

Na výstavě psů

1. **V čem je tato povídka Jaroslava Haška na první pohled zvláštní?**

Řešení: Např. v tom, že si povídají psi mezi sebou.

2. **Najděte zastaralé výrazy, tvary slov a stavbu vět.**

Řešení: Např. promenují se, říci, je třeba pevné vůle, nepomyslí, a jím opovrhuje...

UČEBNICE

str. 88–89

Jak si přičarovat ztracené morče

1. **Jak se jmenují sourozenci z příběhu?**

Řešení: Tinka, Lissi, David, Stan, Frank a Thorsten

2. **Jak a podle koho se správně jmenuje morče v tomto příběhu?**

Řešení: Hanibalík. Podle vojévůdce Hanibala.

3. **Jak morčeti říká David a z jakého slova je asi toto jméno odvozeno?**

Řešení: Kanibalík. Ovozeno ze slova Kanibal.

4. **Kdo nakonec morče našel?**

Řešení: Tinka.

5. **Víte, kdo byl Hannibal? Pokud ne, zjistěte to. Vysvětlete význam slova *kanibal*. Vymýšlejte a zapisujte další dvojice slov, která se liší první hláskou.**

Řešení: Kartáginský generál, strateg a taktik, nejproslulejší voják v dějinách Kartága

6. **Chováte doma nějaké zvířátko? Vyprávějte nebo napište o kouscích, které provádí.**

MeDo Vyprávějte si nebo napišme příběh o kouscích, které provádí naše domácí zvířátko.

Uč., str. 90–108 | 10. SVĚT KLUKŮ A HOLEK

UČEBNICE

str. 90–93

První ze žantovky

1. **Vysvětlete význam slova *chuligán*.**

Řešení: Pobuda, darebák, ničema, mladý člověk páchající výtržnosti, mladík okázale nedbalého zevnějšku, žijící asociálním způsobem.

2. **Jakým způsobem mohli chlapci získat zalepená psaníčka? K čemu jim byla?**

Řešení: Od protihráčů tím, že je zasáhnou papírovým míčkem a porazí je tak v boji. Psaníčka ukryvala šifru, kterou mají rozluštit.

3. **Vysvětlete přísloví „První vyhrání z kapsy vyhání“.**

Řešení: Např. když někdo poprvé uspěje, má tendenci získat větší sebevědomí a více riskovat, což nemusí být vždy ku prospěchu věci.

1. Jakým úkolem pověřil vedoucí chlapce ze skupiny?

Řešení: Měli hledat něco ukrytého, zajímavého a záhadného.

2. Jak se nazývala čtvrtě, kde měli chlapci hledat? Kdo a proč byl postrachem této čtvrti?

Řešení: Žantovka. Místní parta kluků, protože byli velmi agresivní a bránili své teritorium.

3. Popište, jakým způsobem se Jirkovi podařilo „Žantováky“ přelstít.

Řešení: Signalizoval Oldovy SOS semaforovou abecedou.

4. Čím Jirka Žantováky vyvedl z míry, když se situace obrátila v jeho prospěch?

Řešení: Tím, že jim neoplatil jejich násilnosti.

5. Jaký názor máte na pomstu dle rčení „Oko za oko, zub za zub“? Diskutujte.

MeDo Nejprve si společně vysvětlíme, v čem spočívá takový způsob pomsty a kde se poprvé tento „zákon“ objevil. Pomůže nám internet nebo odborná a populárně-naučná literatura. Poté diskutujeme.

6. Poznáte, ke kterému literárnímu žánru ukázka patří? Je to pohádka, pověst, či povídka?

Řešení: Povídka.

Bertův supertajný deník

1. Knížka, z níž je ukázka, se nazývá „Bertův supertajný deník“. Jméno Bert se ale v textu vůbec neobjevuje. Která z postav to tedy je?

Řešení: Je to vypravěč.

2. Jak Bert hodnotí sám sebe? Vyhledejte v textu.

Řešení: Ještě klika, že jsem se narodil chytřej.

3. Najděte další hodnotící výrazy.

Řešení: Např. odvážný, podezřelého, nebezpečně...

4. Jaké pocity má člověk, který se cítí jako „želé“?

DNP **Želé.** Rozdělíme se do skupin a ve skupince se zamyslíme nad tím, jak by se chovalo (pohybovalo, mluvilo, jakou by mělo mimiku) želé. Zkusíme si zahrát si na želé, natrénujeme si pohyby, které pak předvedeme zbytku třídy. Vyhodnotíme, kdo byl nejlepší želé. Následně diskutujeme o tom, jaké jsme měli pocity, když jsme se chovali jako želé.

5. Kdo z ukázky je vám nejvíc sympatický a proč? Diskutujte.

MeDo Nejprve si zrekapitulujeme postavy, které v ukázce vystupují, a charakterizujeme si je. Následně proběhne diskuze na téma, kdo je nám nejvíce sympatický a proč. Výsledky si zapisujeme na tabuli a nakonec určíme vítěznou postavu.

Zápas zápasů – druhý poločas

1. Vyberte nejnapínavější část ukázky.

MeDo Pozorně si přečteme celý text a označíme pasáž, která nám připadá nejnapínavější. Následně diskutujeme o tom, proč to tak je.

2. Zkuste ji přečíst v přítomném čase.

MeDo Pasáž, kterou jsme vybrali přečteme v přítomném čase a sledujeme, jak se změnilo naše vnímání děje. Diskutujeme, proč tomu tak je.

3. Nahradte českými slovy výrazy: *fotbal, ofenziva, remíza*.

Řešení: Kopaná; útok; nerozhodný výsledek.

4. Jaký je váš názor na dívčí fotbal?

MeDo Nejprve si vyhledáme informace o tom, kdy začaly dívky hrát fotbal, jestli má dívčí fotbal jiná pravidla než ten chlapecký atd. Následně diskutujeme o tom, co si myslíme o dívčím fotbale. Zkusíme se zamyslet nad tím, zda je nutné dělit sporty na mužské a ženské a jestli existuje v dnešní době nějaký sport, kterým by se skutečně zabývalo jenom jedno konkrétní pohlaví.

Moje první ryba

1. Rozhodněte na základě článku, co je pravda:

a) Autor byl prostřední ze tří sourozenců.

Řešení: Ne.

b) Pan Prošek přišel při výrobě rybářského prutu o prst.

Řešení: Ne.

c) Ota se na radu pana Proška vydal na lov okouna.

Řešení: Ano.

2. Cenil si Ota hned zpočátku svého prutu? Kdy jeho hodnotu docenil a proč?

Řešení: Ze začátku příliš ne. Ale jako dospělý muž ho považoval za velmi cenný, protože to byla vzpomínka na jeho dětství.

3. Řekněte, jakými dvěma přenesenými pojmenováními autor označuje rybu, kterou ulovil. Vysvětlete, na základě jaké podobnosti toto označení vzniklo.

Řešení: Drak, opancěrovaný rytíř; Okoun je dravá ryba, která má ostré ploutve, které mohou připomínat hřbet draků nebo brnění rytířů.

4. Řekněte, jaké poučení z příběhu vyplývá.

Řešení: Např. samochvála smrdí, nikdo by se neměl příliš dlouho chlubit svými úspěchy.

5. Je uvedená ukázka povídka? (Pomůže vám definice povídky na str. 93.)

Řešení: Ano.

UČEBNICE

str. 100–101

Jak kamarády získat a jak si je udržet

1. Která z uvedených šesti rad je podle vás nejdůležitější?

MeDo Vybereme jednu radu a vlastními slovy vysvětlíme, v čem spočívá její přínos. Následně dáme hlasovat a vybereme tak radu, která připadá nejdůležitější celé třídě. Pokud máme pocit, že nějaká důležitá rada chybí, zkusíme ji sami vymyslet.

2. Považujete za důležité mít za kamarády i kluky (když jsi holka), a naopak? Vysvětlete své důvody.

MeDo Zamyslíme se nad důvody, proč je nebo není dobré mít za kamarády děti obou pohlaví. Následně diskutujeme o tomto tématu.

3. Zvete si své kamarády často domů? Při jakých příležitostech?

MeDo Seznamte ostatní spolužáky s tím, jak často si zvete své kamarády domů a při jakých příležitostech se to děje.

UČEBNICE

str. 101

Kamarádi

Je pro život důležité mít dobré kamarády? Uvádějte důvody, proč tomu tak je.

MeDo Zamysleme se společně nad touto otázkou a posléze diskutujme a argumentujme.

UČEBNICE

str. 102–103

Já a Nelka

1. Jsou Lenka a Nelka jednovaječná, nebo dvouvaječná dvojčata?

Řešení: Jednovaječná.

2. Kolik je dvojčatům let?

Řešení: 12.

3. Myslíte si, že je Masák příjmení, nebo přezdívka?

Řešení: Z ukázky nelze správně určit odpověď.

4. Co znamená zkratka IQ?

Řešení: Inteligenční kvocient.

5. Víte, z jakých slov se skládá slovo „rozhodopádně“?

Řešení: Rozhodně a pád.

6. Souhlasíte s tím, že jsou šachy spravedlivá hra? Vysvětlete proč. Hrajete šachy?

MeDo Nejprve zjistíme, jestli máme ve třídě žáky, kteří hrají šachy. Pokud ano, požádáme je, aby nám vysvětlili základní pravidla a podstatu této hry, případně odkud hra pochází. Pokud ne, dohledáme informace na internetu nebo v odborných a populárně-naučných publikacích.

7. Kdo je Bílý a Černý, se kterými Masák mluví?

Řešení: Jsou to dvě základní barvy šachových figurek, které mohou být použity jako zástupné označení hráčů, kteří s nimi hrají.

8. Lenka na Nelku žárlí. Máte v rodině nebo mezi kamarády dvojčata? Zeptejte se jich, jaké to má výhody a jaké nevýhody.

MeDo Diskutujeme společně o tom, jestli je výhodné mít dvojče a o všech kladech a záporech tohoto sourozeneckého svazku.

UČEBNICE

str. 104–105

Dáda a spol.

1. Kdo je vypravěčem příběhu?

Řešení: Dáda.

2. Najděte v textu nespisovné výrazy a tvary slov.

Řešení: Např. pištivý holky, bruslej, padaj, nějakej, trestný komando, na ledový ploše...

3. Vysvětlete, jakou funkci má ve sportu bek. Je jeho protějškem bekyně, nebo se jedná o něco úplně jiného?

Řešení: Bek – obránce; bekyně – hmyz, ale také hnutí v katolické církvi ve 13.st.

4. Vlasta v ukázce tvrdí, že hokejové družstvo Amazonek nemá s řekou Amazonkou nic společného. Vyhledejte v encyklopedii nebo na internetu, po kom se tedy mohly Amazonky jmenovat.

MeDo Za použití internetu nebo odborných a populárně-naučných příruček vyhledáme co nejvíce informací o Amazonkách.

MPV Z – Najděte co nejvíce informací o řece Amazonce.

UČEBNICE

str. 106–108

Duhová

1. Co jsme se z ukázky dozvěděli o Mandy?

Řešení: Např. ve škole se jí posmívají, chodí na kroužek tvůrčího psaní, nosí brýle, je stydlivá, ale přátelská...

2. Po kom se jí stýská?

Řešení: Po Lindě

3. Co sblížilo Mandy a Artuše?

Řešení: Např. to, že nejsou v kolektivu příliš oblíbení, oba rádi vypráví příběhy...

4. Myslíte, že Artuš bylo pravé chlapcovo jméno? Najděte v textu, která bájná postava z francouzské literatury nesla toto jméno.

Řešení: Z textu není patrné, jestli je Artuš chlapcovo jméno, ale můžeme se domnívat, že ano. Král Artuš je legendární anglický panovník 5. a poč. 6. století.

UČEBNICE

str. 108

Petra

1. Vyhledejte v básni rýmy.

Řešení: Petra / v tretrách; Šumavy / unaví; odklusává / velká sláva; slečnu Petru / kilometru; Zajíč-ka / jablíčka; zdravá / nabodává.

2. Najděte v básni obraty, které vyjadřují obdiv k dívce Petře.

Řešení: Např. líbí se mi, krásné nohy, málokdy se unaví, obdivuji...

3. Najděte místo, kde básník vyjádřil nereálné (nadsazené) tvrzení.

Řešení: Přiběhla k nám ze Šumavy.

Uč., str. 109–119 | 11. VE STAROVĚKÉM ŘECKU

UČEBNICE

str. 109

Homér a jeho eposy

1. Na základě čeho Homér pravděpodobně svoje eposy sestavil?

Řešení: Na základě pověstí o trojské válce.

2. Jakým způsobem je šířil mezi lidmi?

Řešení: Pravděpodobně ústním podáním.

3. Kdo byl Odysseus?

Řešení: Ithacký král.

4. Kdo z vás pozorně četl a dokáže říct, zda eposy patří mezi prózu, nebo mezi poezii?

Řešení: Je to rozsáhlá básnická skladba, patří tedy k poezii.

UČEBNICE

str. 110–112

Trojský kůň

1. Kdo byl Odysseus a jakou lest vymyslel?

Řešení: Byl to ithacký král. Před brány města nechal přistavit velkého dřevěného koně, který měl být ochráncem jejich bezpečné plavby domů, pokud ovšem zůstane stát před branami. Pomstychtiví Trojané se ale rozhodli koně vtáhnout do města. V noci z něj vyskákali řečtí vojáci a Trojany pobili nebo odvěkli do otroctví.

2. Najděte v dějepisném atlase nebo na mapě část Řecka, kde byl podle legendy králem. Je to jeden z malých ostrůvků u západního pobřeží Řecka.

MPV D – Rozdělíme si dějepisné atlasy do dvojic nebo trojic a pokusíme se v nich dohledat všechna místa, o kterých se v ukázce hovoří. Zároveň porovnáme, jak se jmenují dnes a ve kterém státě se dnes nachází.

3. Kdo byl Sinon a jakou roli v příběhu sehrál?

Řešení: Byl to Odysseův bratranec, který byl poslán do města jako zvěď.

4. Vysvětlete větu „Řekové se stali svrchovanými pány situace“.

Řešení: Např. Řekové naprosto ovládli situaci, Řekové měli navrch, byli vítězové.

5. Myslíte, že jsou důkazy o existenci Tróji? Ověřte na internetu.

MeDo Rozdělíme se do skupin a každá se pokusí nalézt na internetu co nejvíce informací o Tróji. Poté společně informace porovnáme a určíme, která skupina zjistila nejvíce faktů.

UČEBNICE

str. 113

Trojský kůň

1. Porovnejte báseň s textem legendy na předešlých stranách. Přečtěte verše, které jsou v rozporu s tím, co bylo v legendě řečeno. (Nápověda: Najdete je ve druhé strofě.)

Řešení: Řek je všech válek dalek; Zmocníme se Tróje bez boje.

2. Vysvětlete, co znamená, když se o někom řekne, že je „mazaný“.

Řešení: Vychytralý, chytrácký, prohnáný.

3. Objasněte vtip slovní hříčky „Řek ten veřejně řek“.

Řešení: Slovní hříčka vzniká na základě stejně znějícího podstatného jména „Řek“ a 3.os.č.j. slovesa „říci“.

4. Vysvětlete nebo ve Slovníku spisovné češtiny najděte význam slova *předák*. Myslíte, že má něco společného se „zadákem“? (Komu se tak říká, vědí hlavně kluci.)

Řešení: Předák – kdo zaujímá vedoucí, význačné, přední postavení. Se slovem „zadák“ má společný způsob utvoření, významově se však liší.

UČEBNICE

str. 114–115

Daidalos a Ikaros

1. Kde měl Daidalos domov?

Řešení: V Athénách.

2. Daidalos a Ikaros byli podle této báje vlastně prvními „vzduchoplavci“. Vysvětlete, jak toto slovo vzniklo.

Řešení: Spojením slov „plout“ a „vzduch“ – podobnost s pohybem po vodě.

3. Vysvětlete rozdíl mezi slovy *plout* a *plavat*.

Řešení: Plout – být unášen, pohybovat se na povrchu vody, jet, cestovat na nějakém plavidle, být nesen nějakým plavidlem po vodě; plavit se; plavat – vhodnými vlastními pohyby se udržovat a pohybovat ve vodě.

4. Za chyby a neposlušnost se platí. Máte takovou zkušenost?

MeDo Zamysleme se nad tím, jestli je toto pořekadlo pravdivé nebo ne. Následně napišme krátký příběh na toto téma (může být na základě naší zkušenosti, nebo si ho můžeme vymyslet).

Jarmareční píseň na počest prvních vzduchoplavců

1. **Srovnajte „Jarmareční píseň“ J. Žáčka s bájí E. Petišky. Jaké jste našli rozdíly?**

Řešení: Např. Jarmareční píseň je ve verších, báj je psána prózou. Jarmareční píseň vyznívá spíše vesele a má také alternativní konec, ve kterém Irakos přežije, původní báj je pouze tragická.

2. **Najděte verše, ve kterých básník oceňuje Daidalovu inteligenci.**

Řešení: Např. Daidalos byl všeumělec; Byl to chlapík s mozkiem.

3. **Vyhledejte nespisovné výrazy a vysvětlete, proč je autor použil.**

Řešení: Např. Túdle, žuchnul, houby tragédie – pro oživení odlehčení textu, vzbuzují dojem lidovosti.

Chamtivec

1. **Pomocí bajky vysvětlete význam jejího názvu – kdo je chamtivec.**

Řešení: Chamtivec je pes, který chtěl mít co nejvíc, ale nakonec nemá nic.

2. **Jaké poučení plyne z této bajky? Dokázali byste je vyjádřit nějakým příslovím?**

Řešení: Např. budme spokojeni s tím, co máme.; Lepší vrabec v hrsti, než holub na střeše.; Lepší doma krajíc chleba, než v cizině kráva celá.; Kdo chce víc, nemá nic.

Vrána a džbán

1. **Vysvětlete, jak si vrána poradila v obtížné situaci.**

Řešení: Naházela do vody dostatečné množství kamínků, aby hladina stoupla a ona se mohla napít.

2. **Jmenujte vlastnosti, které měla vrána.**

Řešení: Např. byla chytrá, vzdělaná, schopná, rozumná...

3. **Znovu přečtete ponaučení, které plyne z bajky. Zažil někdo z vás situaci, kdy ho nouze donutila poradit si s obtížnou situací?**

Řešení: Nouze nás naučí, jak si poradit.

MeDo Vyprávějme si příběhy z našeho života, ve kterých jsme se díky nouzovému stavu naučili něco nového.

4. **Poučení bajky lze většinou vyjádřit i příslovím. Vyberte, jakým příslovím můžeme nahradit uvedené poučení: a) V nouzi poznáš přítele, b) Nouze naučila Dalibora housti.**

Řešení: b) Nouze naučila Dalibora housti.

Ezop a brabenec

1. **Známa trojice z Osvozeného divadla se na život dívá z té veselejší stránky. Takovým lidem říkáme o... (doplňte).**

Řešení: Optimista.

2. **Jak říkáme lidem, kteří si naopak často stěžují a naříkají a svět vidí z té černé stránky?**

Řešení: Pesimista.

3. **Poslechněte si nahrávku písně a pokuste se zjistit, v jaké hře (poprvé zazněla ve filmu) V+W poprvé zazněla.**

Řešení: Pudr a benzín.

4. **Řekněte, co má text písničky společného s bajkou. Jaké z něj plyne ponaučení?**

Řešení: Vystupují v ní zvířata s lidskými vlastnostmi.; Budme optimisté, smích je nejlepší lék na každou situaci, člověk bez smíchu je jako strom bez květu.

5. **Víte, co je to ponrava? Pokud ne, vyhledejte ve Slovníku spisovné češtiny.**

Řešení: Larva chrousta.

Alexandrovo zmoudření

1. **Popište, jak Žid Papas vysvětlil Alexandrovi tajemný význam kamenného oka.**

Řešení: Např. oko je jako oko člověka z masa a kostí, dokud vidí kolem sebe majetek, touží po něm. Oko z ráje je tedy vlastně taková připomínka, aby král nebyl hamižný a vážil si toho, co má.

2. **Uměl se Alexandr Veliký poučit ze svých chyb? Vyhledejte v textu.**

Řešení: Ano. Alexandr se Papasovi bohatě odměnil a až do své smrti už mírnil svou ctižádost.

Jak byli stvořeni Romové

1. **Jaké jiné pověsti o stvoření světa a lidí znáte? Proč asi takové pověsti vznikaly? Jak se mění vyprávění pověsti podle toho, kdo ji vypráví?**

MeDo Rozdělíme se na několik skupin. Každá skupina dostane přidělenou jednu kulturu (jedno etnikum), např. Egypt, Řecko, Mazopotámie, Japonsko, Afrika, Indie, Mexiko ... a pokusí se zjistit, jaké se zde vypráví legendy o stvoření světa. Navzájem si je porovnáme a diskutujeme o tom, v čem jsou stejné a v čem se naopak liší.

MPV Dram – Vybereme si legendy o stvoření světa a člověka, které nás zaujaly, rozdělíme si role a zahrajeme si je jako divadlo.

MPV VV – Navrhne kostýmy a kulisy pro divadelní představení o stvoření světa. Vybereme nejlepší návrhy a zrealizujeme je.

2. **Z čeho podle vás rasismus – nenávisť k lidem určité rasy – vzniká? Čím je nejvíc nebezpečný?**

MeDo Nejprve si společně vysvětlíme, co je to rasismus, odkud pramení jeho počátky, jak se projevoval v dějinách a projevuje v současnosti. Poté diskutujeme o tom, proč něco takového vzniká a jak se k projevům rasismu stavět. Nejzajímavější názory a poznatky si zapišme na tabuli nebo do sešitu.

Zajímavosti říše hmyzu

1. **Proč říkáme, že hmyz obývá mikrokosmos? Co je jeho protikladem?**

Řešení: Mikrokosmos znamená „svět v malém provedení“. Hmyz je malý, tudíž má svůj mikrokosmos. Opakem je makrokosmos.

2. **Který smyslový orgán má většina hmyzu nejdokonaleji vyvinutý? V čem mu pomáhá?**

Řešení: Oči. Pomáhá mu přežít, lovit, hledat potravu.

3. **Říkejte, co víte o mravencích. Vycházejte z textu i ze znalostí z přírodopisu. Postupujte tak, že některý žák řekne jednu zajímavost, další přidávají vždy po jedné informaci.**

MPV PŘ – Rozdělte se do skupin. Každá vyhledá co nejvíce informací o mravencích a následně je postupně sděluje podle systému v zadání.

DNP Bomba. Hra, kde prohrává ta skupina, která už nemá co říci. Hra je omezená časomírou, kterou představuje tikající „bomba“ – lze použít budík, který je nastaven na určitou lhůtu, po které zazvoní = vybuchne. Bombu si předávají skupiny mezi sebou ve chvíli, kdy uvedou správnou informaci o mravencích. Ten, u koho bomba vybuchne, prohrál.

Hrozní brouci

1. **Jak se nazývá nejpočetnější řád třídy hmyz?**

Řešení: Brouci.

2. **Jmenujte některé druhy brouků. Líbí se vám nějaký brouk? Který to je a proč vás zaujal?**

Řešení: Např. slunéčko sedmitečné, roháč obecný, zlatohlávek skvoštný, chrobák lesní, mandelinka bramborová...

MPV PŘ – Vyberte si jednoho z brouků, který vás nejvíce zaujal, zjistěte o něm co nejvíce informací a podle jeho fotografie jej zkuste namalovat.

DNP Výstava. Podle fotografie se pokuste co nejvěrněji namalovat vašeho oblíbeného brouka. Poté vytvořte poster, na kterém kromě vašeho obrázku budou také základní informace o broukovi (ideální formát je A4). Uspořádejte ve třídě společně odbornou výstavu vašich prací.

UČEBNICE

str. 127

Stonožka

1. Vysvětlete, v čem spočívá vtip celé básně.

Řešení: Např. v personifikaci stonožky – nošení obuvi a ponožek. Pointa je ta, že se člověk by měl hledat ve všem pozitivita.

2. Vyhledejte rýmy.

Řešení: Rád / smát; smysl / mysl; brát / zvířat; stonožka / dočká; obouváním / zouváním; nožku / vložku / trošku / rohožku; mít / být; vložky / nohy; trošku / stonožku; hlad / rád

3. Který zástupce hmyzu je vám nejsympatičtější a který naopak nejděsivější? Proč?

MeDo Vybereme si jednoho zástupce, který se nám zdá nejsympatičtější, a jednoho, který naopak ne. Zjistíme o nich co nejvíce informací a odůvodníme svůj výběr. Zároveň se nám může stát, že se dozvíme nějaká negativa o hmyzu, který rádi nemáme, a naopak. Diskutujme o tom, jestli se naše názory změnily.

UČEBNICE

str. 128

Prohlídka

1. Vysvětlete, co je nesmyslného na tvrzení, že „žížaly dělají humus na půdě“.

Řešení: Žížaly vstřebávají za 24 hodin tolik potravy, kolik samy váží. Ve střevu žížal žije obrovské množství mikroorganismů, takže jejich výměšky mají daleko větší hodnotu než polykaná zemina. Tak vzniká humus – tedy právě to, co tvoří úrodnou půdu.

2. Mohou být žížaly „potravinami“ pro živočichy? Vysvětlete (hodilo by se spíše „uvedte příklad“).

Řešení: Ano, žížala může být potravou pro větší živočichy, např. ježky, krtky, vlky a jezevce.

Uč., str. 129–137 | 14. CHVÍLE TAJEMNA A NAPĚTÍ

UČEBNICE

str. 129–131

Nekonečně dlouhá chodba

1. Jak se jmenují chlapci, kteří se vydali do chodby?

Řešení: Roger a Barny.

2. Kdo je Ťulpa a kdo Miranda?

Řešení: Ťulpa je pes a Miranda je opička.

3. Co dětem odřízlo cestu z jeskyně? Uměly si poradit?

Řešení: Jeskyni zaplavil příliv. Museli se vrátit do jeskyně a počkat.

4. Zkuste uhodnout, co bylo v tajných balíčcích.

Řešení: Pravděpodobně bankovky.

UČEBNICE

str. 132

Jeskyně

1. Řekněte, co je jeskyně. Co je krápník?

Řešení: Jeskyně je dutina v přírodě, která vznikla vymíláním horniny. Krápník je výrůstek vznikající na stropěch a podlahách jeskyní.

2. Jak rozlišíme stalaktit a stalagmit?

Řešení: Stalaktit – krápník, který roste ze stropu; stalagmit – krápník, který roste zdola, z podlahy.

3. Nejčastějšími obyvateli jeskyní jsou netopýři. Co o nich víte?

MPV PŘ – Vyhledejte si v učebnici co nejvíce informací o netopýřech.

DNP Pokojíček pro netopýra. Nejprve se zamysleme nad tím, jak netopýr žije a co ke svému životu

potřebuje. Personifikujeme netopýra (jinými slovy si představíme, jak by se choval, kdyby byl člověkem, jaké by měl potřeby, jaké by měl zaměstnání atd.) a pokusíme se pro něj vytvořit model pokoje, ve kterém by mohl bydlet. Samozřejmě musíme počítat s tím, že netopýr spí hlavou dolů, má citlivý sluch atd. Můžeme pracovat ve skupinách nebo ve dvojicích. Ve škole můžeme následně uspořádat malou výstavu z našich výtvorů.

Drcení a rýžování

1. **Vyhledejte místa, z nichž je zřejmé, že děti z ukázky „mají velké oči“. Nejprve řekněte, co toto lidové rčení znamená.**

Řešení: Mít velké oči – přehánět, vidět všechno ve větším množství než ve skutečnosti je.; Např. ... s pomocí Tysonovic mlátku a kladiv jim šlo teď dolování křemene tak pěkně od ruky, že by jim připadalo věčná škoda, kdyby neměli drtit a rýžovat tak dlouho, dokud nebudou mít pořádný pytel zlata.; „ROGER TO NAŠEL JSOU TOHO CELÉ TUNY.“

2. **Na základě popisu v textu zkuste říct, jak se zlato rýžuje.**

Řešení: Je to pracná činnost – těžkou palicí nebo kladivem a mlátkem se rozbíjí křemen. Pak se vzniklá suť propírá vodou, aby se vyplavily nečistoty a zůstalo zlato.

3. **Kdo škodí dětem? Jakého živočicha poslal, aby zlikvidoval Homéra? Podařilo se mu to?**

Řešení: Zmačkaný klobouk. Jestřába. Pravděpodobně ne.

4. **Proč asi děti neposlaly mamince dopis normální poštou?**

Řešení: Jsou utábořeni v horách bez možnosti jiné komunikace.

5. **Podle koho byl pojmenován poštovní holub?**

Řešení: Homér – antický slepý pěvec a autor eposů Illias a Odyssea.

6. **Najděte v textu přírovnání a vysvětlete ho.**

Řešení: Jestřáb se najednou spustil, jako když padá kámen – spustil se rovně a rychle dolů.

7. **Myslíte, že kov, který děti našly, byl skutečně zlato? Víte, s kterým kovem si mohly děti zlato splést? Správnou odpověď se dočtete v závěru knihy Holubí pošta.**

Řešení: Kov podobný zlatu se jmenuje pyrit.

MeDo Dočteme knihu do konce a společně zjistíme, jak Holubí pošta dopadla.

O studánce na Žákově hoře

1. **Co a proč si vzal dřevař z pokladu?**

Řešení: Vzal si kyselé zelí, protože měl žízeň a protože zlato mu nepatřilo.

2. **Jakou vlastnost měla jeho žena? Jakým způsobem se jí tato vlastnost vymstila?**

Řešení: Byla chamtivá, hrabivá, sobecká.; Tím, že přišla na rok o své jediné dítě.

3. **Samí nebo pomocí mapy řekněte, do kterého kraje a oblasti je děj pověsti zasazen.**

Řešení: Žákova hora ve Žďárských vrších.

MPV Z – Najděte na mapě oblast, ve které se pověst odehrává, a pohovořte o dalších zajímavostech tohoto kraje.

Po stopách Julia Caesara

1. **Řekněte, co si o Juliu Caesarovi pamatujete z hodin dějepisu.**

MPV D – V učebnici dějepisu vyhledejte co nejvíce informací o Juliu Caesarovi.

2. **Co myslíte, byl Caesar schopným panovníkem?**

MeDo Nejprve si znovu pečlivě přečteme informace o Juliu Caesarovi a poté diskutujeme o jeho vladářských úspěších a neúspěších. Výsledky napíšeme na tabuli nebo do sešitů.

3. **Těsně před smrtí pronesl Caesar větu: „I ty, Brute?“, která se používá dodnes. Víte, v jakém smyslu?**

Řešení: Ve chvíli, kdy nás zradí nebo zklame náš blízký přítel.

4. **Pamatujete si z hodin zeměpisu, jak se nazývá kalendář, který Julius Caesar zavedl? Jaký název má kalendář, který užíváme dnes?**

Řešení: Juliánský kalendář.; Gregoriánský kalendář.

Povídka o jednom lvu

1. Vysvětlete, co byla ve starověkém Římě aréna.

Řešení: Bylo to kruhové stupňovité hlediště, na jevišti ve středu se odehrávala vystoupení, hlavně pak gladiátorské zápasy.

2. V jakém okamžiku lidé přihlížející zápasu náhle ztichli?

Řešení: Když lev poznal ošetřovatele a neskočil na něj.

3. Závěr příběhu nás vede k pochybnostem, jestli je něco takového vůbec možné. Co si myslíte vy?

MeDo Zopakujme si znovu závěr příběhu a zamysleme se nad tím, zda je pro nás důvěryhodný nebo není.

4. Znáte nějaké příběhy velkého přátelství člověka a zvířete, zvláště šelmy?

MeDo Zamysleme se nejprve každý zvlášť, jestli známe nějaký příběh (knihu, film...), ve kterém je stěžejním motivem přátelství zvířete a člověka. Napišme si o něm na papír pár vět, které pak přečteme svým spolužákům. Následně si porovnáme jaké příběhy nás napadly a co nám na nich přišlo atraktivní a zapamatovatelné.

Uč., str. 144–147 | 16. DÉŠŤ, BLESK A HROM

Blýskání a hromování

1. Vysvětlete, co je bouřka.

Řešení: Bouřka obvykle přichází, jak už jistě víte, po horkých dusných dnech, kdy se vzduch ohřeje a stoupá vzhůru. Lehčí teplý vzduch se dostává pod studenější a hustší vrstvu.

Tehdy vznikají objemné černé mraky zvané *kumulonimby*. Mezi mraky navzájem nebo mezi mraky a zemí se vybíjí elektřina.

2. Proč se nesmíme před bouřkou schovávat pod stromem, sloupem nebo na kopci?

Řešení: Blesk udeří vždy do nejvyššího místa v krajině.

3. Víte, jaký je rozdíl mezi bleskem a hromem?

Řešení: Blesk je uvolněná elektrická jiskra. Hrom je akustický třesk doprovázející právě výboj blesku.

O bázlivém hromotlukovi

1. Řekněte, v čem spočívá vtip příběhu.

Řešení: Např. v nadměrném používání slov obsahujících slabiku HROM.

2. Vypište slova, která nejsou odvozena od slova hrom, ale toto slovo v sobě obsahují.

Řešení: Shromáždili, hromádkou, dohromady.

3. Vyhledejte v textu přirovnání a lidová rčení.

Řešení: Např. chlapisko jako hrom, pouštěl hromy a blesky, vstával a ležal na hromech, aby do toho hrom uhodil, byl jako hrom do police, koukal jako hrom do potoka...

4. Kvůli čemu hromotluk „hromoval jako hrom do police“? (takové přirovnání neexistuje a taková věta není ani v textu)

Řešení: Protože mu někdo polámal hromosvod.

Uplakaná babička

1. Proč babička plakala, když pršelo? Proč plakala, když svítlo slunce?

Řešení: Když pršelo, bylo jí líto dcery, která půjčovala slunečníky, a když svítlo slunce, bylo jí líto dcery, která půjčovala deštníky.

2. V čem spočívala důmyslnost chlapcovy rady?

Řešení: V tom, že navrhl babičce myslet na pozitivní a ne na negativní stránky věci.

3. Jak nazýváme člověka, který se dívá na svět smutnými očima? Jak naopak nazýváme člověka, který hledí na svět vesele?

Řešení: Pesimista, optimista.

4. Najděte v textu přirovnání.

Řešení: Lilo jako z konve.

5. Vysvětlete větu „Vždy záleží na úhlu pohledu“.

Řešení: Na různou situaci můžeme nahlížet jinak, protože máme jiné názory, zkušenosti, nebo proto, že jsme optimista nebo pesimista.

UČEBNICE

str. 147

Dešťová panenka

1. Jistě jste poznali, kdo byla „dešťová panenka“. Jak se tomuto obraznému pojmenování říká?

Řešení: Dešťová kapka. Metafora.

2. Vymýšlejte další básnická přirovnání pro kapku deště. Svoje nápady zapisujte a s pomocí vyučujícího vyhodnoťte ty nejlepší.

Řešení: Pracovat můžeme samostatně i ve skupinách.

3. V básni vyberte verše nebo výrazy, které na vás působí zvláště příjemně, a řekněte, čím vás zaujaly.

Řešení: Pracovat můžeme samostatně i ve skupinách.

4. Zkuste si vytleskat rytmus básně.

Řešení: Vytleskáme si rytmus básně společně.

Uč., str. 148–163 | 17. V ŘÍŠI FANTAZIE

UČEBNICE

str. 148–151

Čtyři šampioni

1. Řekněte, jakým způsobem byli určováni šampioni.

Řešení: Jména vylosoval kouzelný Ohnivý pohár.

2. Proč Harryho tolik překvapilo, že byl vybrán i on?

Řešení: Protože své jméno do poháru neházel a nesplňoval věkovou hranici.

3. Kolik šampionů pohár do té doby vždy vybral? Porovnejte chování studentů, když byl vybrán jako šampion Cedric Diggory a když byl zvolen Harry Potter.

Řešení: Pouze tři. K Harrymu se chovali jako k podvodníkovi, Cedrikovi naopak velmi fandili.

4. Z jaké školy byli vybráni hned dva šampioni? Možnosti: a) Kruval b) Bradavice, c) Krásnohůlky

Řešení: b) Bradavice

5. Jakým způsobem se projevilo překvapení ve Velké síni, když tam Harry vstoupil?

Řešení: Všichni se dívali na Harryho, nikdo netleskal, všichni byli ohromeni.

6. Co vás na knihách ze série Harry Potter zaujalo nejvíc? Diskutujte.

Řešení: Kolektivní diskuse ve třídě.

UČEBNICE

str. 152–155

Dárce

1. Rozhodněte na základě článku, co je pravda:

a) Děti v popsáném světě pozoruje komise a přiděluje jim pak profesi.

Řešení: Ano.

b) Popsaná společnost už nepotřebuje dělníky.

Řešení: Ne.

c) Předsedkyně při zvaní Dvanáctek na pódium Jonase omylem přeskočila.

Řešení: Ne.

d) Jonas už teď má všechny vlastnosti potřebné pro příjemce paměti.

Řešení: Ano.

e) Lidé v této společnosti považují za důležitou práci těch, kteří pečují o seniory.

Řešení: Ano.

2. Je v naší současné společnosti skutečně stále důležitější práce těch, kteří pečují o staré občany? Vysvětlete proč.

Řešení: Diskutujme společně nad tímto tématem.

- 1. Z jakého důvodu lidé rozhodli, aby břemeno všech vzpomínek nesli pouze dva „vyvolení“? Proč pro ně bylo na druhé straně důležité vzpomínky uchovat?**
Řešení: Aby traumatickými zážitky netrpěl každý. Aby se mohli poučit z minulosti.
- 2. Vysvětlete, jak lidem v této společnosti pomohla vzpomínka na hlad.**
Řešení: Tím, že nezvýšili porodnost.
- 3. Chtěli byste žít ve světě, jaký je popsán v knize Dárce? Diskutujte.**
Řešení: Diskutujme společně o tématu.

Jednorožka

- 1. Jmenujte postavy, které v příběhu vystupují.**
Řešení: Mág Šmendrik, jednorožka Stříberka, Rukh, Mamá Fortuna.
- 2. Kdo slíbil jednorožce pomoc při úniku z Půlnočního lunaparku?**
Řešení: Mág Šmendrik.
- 3. Vysvětlete Šmendrikovo rčení „Úsměv skrývá v srdci žal, jak mnohdy bývá“.**
Řešení: Např. někdy se snažíme veselou náladou zakrýt to, co nás trápí.
- 4. Vysvětlete ustálené rčení „Nesud knihu podle obalu“.**
Řešení: Např. neměli bychom dávat důraz jenom na vzhled. Důležité je to, co je uvnitř.
- 5. Daří se Šmendrikovi vysvobodit jednorožku? Koho svými kouzly přivolal? Ke komu je tento tvor připodobněn? Koho se šedá příšera vyděsila?**
Řešení: Nedaří. Přivolal nestvůru noci. Je podobný medvědu. Jednorožku.
- 6. Víte, zda se nakonec mágovi podařilo jednorožku osvobodit? Pokud ne, údaj zjistěte.**
Řešení: Pracujeme s knihou.

The last unicorn – poslední jednorožec

- 1. Řekněte, jaké pocity ve vás vyvolává uvedený text písně. Diskutujte.**
Řešení: Nejprve si text přečteme každý sám a zamyslíme se nad pocity, které v nás vyvolává. Poté se o ně podělme se třídou a diskutujeme o nich.
- 2. Víte, kde píseň zazněla? Pokud ne, vyhledejte údaj na internetu. Poslechněte si ji tam.**
Řešení: Ve filmu Poslední jednorožec.

Percy Jackson – zloděj blesku

- 1. V jakém prostředí se Percy ocitl? Věří sám v bohy?**
Řešení: V internátní akademii pro problémové děti. Ne.
- 2. Co podle Cheiróna řídí bohové z Olympu? O kterých z těchto bohů se v textu hovoří?**
Řešení: Ovládají mocné síly přírody a lidské snažení. Héra, Apollón, Dionýsos,
- 3. Vysvětlete, proč pan D. nazval Percyho smrtelníkem.**
Řešení: Protože je člověk a není nesmrtelný jako bozi.

- 1. Který další národ převzal od Řeků jejich bohy? Jak se v jejich pojetí jmenoval Zeus?**
Řešení: Římané. Jupiter.
- 2. Rozhodněte na základě článku, co je pravda:**
 - a) Podle Cheiróna vedle bohů na Olympu existuje i Bůh (psáno s velkým b).**
Řešení: Ne.
 - b) Pan D. je bůh vína zvaný Dionýsos.**
Řešení: Ano.
 - c) Bůh Dionýsos miluje svoji práci.**
Řešení: Ne.
- 3. Na této straně vyhledejte věty, kterými Cheirón vysvětluje, díky čemu bohové existují i dnes. Vysvětlete.**
Řešení: S tím, co nazýváte „západní civilizací“. Myslíš si, že je to jenom něco abstraktního? Ne, je to živá síla. Kolektivní vědomí, které jasně plane už tisíce let. Bohové k němu patří. Dalo by se

dokonce říct, že jsou jeho zdrojem, nebo přinejmenším jsou s ním tak pevně svázáni, že prostě nemohou zmizet, dokud nebude vyhlazena celá západní civilizace.

4. Jaký je hlavní rozdíl mezi bohy na Olympu a lidmi?

Řešení: Bohové jsou nesmrtelní.

5. Chtěli byste být sami nesmrtelní? Diskutujte.

Řešení: Diskutujte nejprve ve dvojici a posléze kolektivně ve třídě.

Uč., str. 164–172 | 18. PRÁZDNINY JSOU ZA DVEŘMI

UČEBNICE

str. 164–166

Letecký den se nekonal

1. Zakryjte zbývající část textu a říkejte své nápady, co mohlo ve třídě následovat.

Řešení: Vymýšlejte kolektivně alternativní pokračování příběhu.

2. Vyjmenujte důvody, proč dali žáci třídnímu učiteli přezdívku *Pilot*.

Řešení: Je rychlý a rád používá rčení a metafory o létání.

3. Řekněte, v čem spočíval způsob zkoušení nazvaný „letecký den“.

Řešení: Velmi rychle opakování látky v rámci celé třídy.

4. Jaké přenesené pojmenování použil autor pro vysvědčení?

Řešení: Rozsudky.

5. Najděte v textu příklad personifikace (zosobnění).

Řešení: Např. prázdniny přešlapují na chodbě.

UČEBNICE

str. 166

1. Proč Pilot označuje vysvědčení jako „meteorologickou zprávu“?

Řešení: Je to metafora ke známám na vysvědčení – čtyřka je např. blesk.

2. Říkejte, jaký druh počasí vyjadřuje vaši známku z matematiky.

Řešení: Kolektivně diskutujte.

3. Poznali jste, jaký vztah mají žáci ke svému třídnímu? Své názory doložte textem.

Řešení: Mají k němu obdiv a respekt.

4. Co chlapi připravují na prázdniny? Počítají s účastí rodičů?

Řešení: Výpravu.

5. Říkejte, které věci byste si určitě vzali na výpravu do přírody.

MeDo Napišeme seznam každý sám za sebe a poté ho porovnáme s ostatními spolužáky.

UČEBNICE

str. 167–169

O hubení komárů – jak se množí Polednice – petrolej teplorej

1. Napište přehledně do sešitu nebo na pruhy výkresu jména a přezdívky všech postav z této ukázky.

Řešení: Napište přehledně do sešitu nebo na pruhy výkresu jména a přezdívky všech postav z této ukázky.

2. O každé z postav jsme něco zjistili. Budeme se teď společně snažit je co nejuvěstižněji a nejpřesněji charakterizovat.

Řešení: Pracujeme samostatně.

3. O kterém z kluků si myslíte, že je hodně sečtělý a má dost velký přehled? Svůj názor doložte textem.

MeDo Zamysleme se nad tím, která chlapecká postava na nás nejvíce zapůsobila, charakterizujme ji a vyhledejme si v textu důkazy o jejím jednání.

4. Vyhledejte větu napsanou v cizím jazyce. Jaký jazyk to je? Zkuste ji přeložit.

Řešení: Dajte sa vypchať – slovenština. Jděte se vycpat.

5. Komu kluci přezdívali „Polednice“? Zná někdo z vás báseň Polednice? Víte, kdo Polednice byla?

Řešení: Učitelce přírodopisu.

MeDo Najdeme si báseň Polednice od Karla Jaromíra Erbena a vysvětlíme si, co nebo kdo je polednice.

6. Víte, kdo byl Einstein? Proč by měl být Štěpán jako on?

Řešení: Teoretický fyzik a jeden z nejvýznamnějších vědců všech dob. Štěpán je chytrý a jistě bude úspěšný.

Bezdomovci

1. **Proč se babičce říká „obrbabča“, jste se sice přesně nedozvěděli, přesto se na základě ukázky pokuste podat své vysvětlení.**

Řešení: Babička byla velmi aktivní, nekompromisní, má autoritu, vzbuzuje respekt a je ve skvělé fyzické kondici.

2. **Myslíte, že by vás prázdniny u takové babičky bavily? Vysvětlete proč.**

MeDo Diskutujme společně s ostatními spolužáky.

3. **Najděte v ukázce popis krajiny.**

Řešení: Když jste se podívali z okna přes louky, viděli jste nádraží, naproti obchod s hospodou, kolem vesnické domky a za tím vším moře. Za pěkného počasí jste dokonce mohli v dálce na moři spatřit Isle of Man [ajl ov men], bledě modrou siluetu ostrova plující na horizontu.

4. **Uhodnete, proč se kniha jmenuje „Bezdomovci“?**

Řešení: Sestry jsou na prázdniny mimo vlastní domov.

První den prázdnin

1. **Celá báseň je založena na básnické nadsázce – autor vydává za skutečnost to, co je nereálné. Vysvětlete, co tímto způsobem báseň vyjadřuje.**

Řešení: Např. volnost mysli a fantazii.

2. **Najděte v básni slovo, které má dva významy (homonymum).**

Řešení: Koruny.

3. **Najděte v básni přirovnání.**

Řešení: Nemotorně jako slůně.

4. **Do kterého podnebného pásu nás autor zavedl? Přečtete všechna slova, která jej charakterizují.**

Řešení: Rovníkové pásmo. Např. prales, liány, Afrika, rovník, krokodýl...

